

Nove migracijske destinacije: lančana migracija hrvatskih i bosanskih migranata na Island u grad Höfn

Mihalj, Klaudija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:290693>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-01-24**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository of evaluation works](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Klaudija Mihalj

**Nove migracijske destinacije: lančana migracija
hrvatskih i bosanskih migranata na Island u grad
Höfn**

Završni rad

Zadar, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZADRU
ODJEL ZA SOCIOLOGIJU

Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Klaudija Mihalj

**NOVE MIGRACIJSKE DESTINACIJE: LANČANA
MIGRACIJA HRVATSKIH I BOSANSKIH MIGRANATA NA
ISLAND U GRAD HÖFN**

Završni rad

Student/ica:

Klaudija Mihalj

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Saša Božić

Zadar, rujan 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Klaudija Mihalj**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Nove migracijske destinacije: lančana migracija hrvatskih i bosanskih migranata na Island u grad Höfn** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 27. rujna 2021.

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Ciljevi i svrha rada	2
3. Teorijska koncepcija rada.....	2
3.1 Migracije i potisno - privlačni faktori.....	2
3.2 Odluka o migraciji	4
3.3 Migrantske mreže – utjecaj na odluku o migraciji, odabir destinacije i integraciju.....	5
4. Istraživačka pitanja.....	6
5. Metodologija	7
6. Rezultati i rasprava.....	8
6.1 Donošenje odluke o migraciji.....	8
6.2 Odabir destinacije – utjecaj i važnost obiteljskih i rodbinskih veza.....	11
6.3 Razmjena informacija i planiranje preseljenja	16
6.4 Dolazak na Island – prvotni osjećaji i prilagodba klimi.....	20
6.5 Interakcije i socijalni život	23
6.6 Oblici druženja, potencijalna promjena ponašanja i udruženja migranata	29
6.7 Islandski jezik, zaposlenje i radnički sindikat	33
6.8 Održavanje veza sa zemljama podrijetla i planovi za budućnost	35
7. Zaključak.....	37
8. Literatura	39

Nove migracijske destinacije: lančana migracija hrvatskih i bosanskih migranata na Island u grad Höfn

Sažetak

Migracije su složen pojam i fenomen kojima se bave mnoge znanosti. Ljudi zbog različitih razloga donose odluke o migraciji, no oni najčešće budu vezani uz ekonomske faktore i želju za kvalitetnijim životom. Nakon donošenja odluke o migraciji, odabir destinacije je idući važan korak. Migranti se prije preseljenja nastoje što bolje informirati o željenoj destinaciji te smanjiti troškove i rizike migracije. Nakon što naprave odabir, nastoje naći zaposlenje i osigurati stambeno pitanje, a po dolasku na destinaciju slijedi proces prilagodbe. Ovaj rad prikazuje kako na navedeni proces migracijskog čina obiteljske veze mogu odigrati ključnu ulogu. Također, pored prikaza nastajanja i funkcioniranja lančane migracije, ovaj rad je fokusiran i na atipičnu migracijsku destinaciju, Island.

Ključne riječi: lančana migracija, atipična destinacija, Island

New migration destinations: chain migration of Croatian and Bosnian migrants on Iceland in city Höfn

Abstract

Migration is a complex concept and phenomenon that many sciences deal with. People make migration decisions for a variety of reasons, but they are most often related to economic factors and the desire for a better quality of life. Once a migration decision has been made, choosing a destination is the next important step. Before moving, migrants try to be as well informed as possible about the desired destination and to reduce the costs and risks of migration. After making a selection, they try to find employment and secure a housing issue, and upon arrival at the destination, an adjustment process follows. This paper shows how family ties can play a key role in this migration process. Also, in addition to showing the origin and functioning of chain migration, this paper focuses on an atypical migration destination, Iceland.

Keywords: chain migration, atypical destination, Iceland

1. Uvod

Pojmom migracija bave se mnoge znanosti, a svaka od njih analizi migracija pristupa sukladno vlastitom interesu (Mesić, 2002). Gledajući kroz sociološku prizmu, migracije su izrazito intrigantan fenomen upravo zbog svoje neosporive povezanosti sa društvom, interakcijama, obrascima ponašanja i ostalim pojmovima svojstvenima sociologiji. Tako King (2012) navodi kako se važnost migracija ogleda u načinu na koji one oblikuju i preoblikuju društva te ih čine raznolikima i složenima.

Razlozi zbog kojih ljudi migriraju su mnogobrojni i raznovrsni, a kao glavnim razlozima se obično pokazuju nezadovoljstvo zbog nemogućnosti zaposlenja, bilo da se govori o zaposlenju uopće ili pak o zaposlenju u struci, zatim nezadovoljstvo primanjima, političkom situacijom u zemlji, a tu je i želja za boljom kvalitetom života te sigurnom budućnosti. Također, navedenom možemo pribrojiti još mnoštvo drugih razloga gdje neki od njih mogu biti u potpunosti osobni i ovisiti o karakteru osobe. Naravno, u tom procesu ljudi razmatraju postoje li negdje drugdje povoljnije prilike vezane uz aspekte kojima su nezadovoljni u mjestima u kojima se nalaze. No, da bi pala konačna odluka za preseljenjem, ljudi su skloni izvagati prednosti i nedostatke potencijalne migracije gdje se kao važnim čimbenikom može pokazati postojanje obiteljskih, srodničkih i prijateljskih veza. Ništa manje složeno nije ni pitanje na koji način ljudi odabiru konkretnu destinaciju na koju će preseliti, kako osiguravaju zaposlenje i stambeno pitanje te kako se prilagođavaju novoj okolini u vidu drugačijih klimatskih uvjeta, društvenog života i kulture, drugačijeg jezika i ostalog, gdje utjecaj prethodno navedenih veza također može biti znatan, a u nekim slučajevima i ključan.

Iako su najučestalije migracijske destinacije u Hrvata i Bošnjaka većinom Njemačka, Austrija, Irska i slične, u ovom radu, na temelju provedenog istraživanja, prikazanje slučaj lančane migracije na jednu od atipičnih migracijskih destinacija, Island, a kroz prikaz rezultata mogu se uvidjeti neke od specifičnosti te destinacije. Nadalje, rad pokazuje kako je u specifičnom slučaju, kod šest sugovornika, došlo do odluke o migraciji te koji su to potisni i privlačni faktori koji su ih naveli na preseljenje. Također, prikazan je međusobni utjecaj sugovornika jednih na druge prilikom odabira destinacije. Nadalje, obzirom na drugačiju klimu i socijalnu okolinu, u radu se može vidjeti kako je kod sugovornika tekla prilagodba na navedeno. Isto tako, prikazana su iskustva učenja i korištenja novog jezika gdje se važnim pokazuje mjesto zaposlenja, a dobivaju se i uvidi u zadovoljstvo uvjetima rada. Naposljetku,

prikazano je održavanje veza sa zemljama podrijetla kao što su izneseni i budući planovi sugovornika.

2. Ciljevi i svrha rada

Ciljevi ovog rada su:

1. Utvrditi kako i zašto je došlo do odluke o migriranju (koji su to utječući faktori, potencijalni utjecaji okoline...)
2. Utvrditi kako je došlo do odabira specifične, atipične destinacije (Island)
3. Opisati tijek lančane migracije na specifičnom slučaju
4. Opisati proces prilagodbe na novu okolinu, učenja novog jezika i zadovoljstvo uvjetima rada
5. Opisati održavanje veza sa zemljama podrijetla i planove za budućnost

Svrha rada je opisati kako nastaje nova lančana migracija i kako se stvaraju nove migracijske destinacije. Također, obzirom na neistraženost Islanda kao migracijske destinacije hrvatskih i bosanskih migranata, svrhom postaje pokazati specifičnosti te destinacije.

3. Teorijska koncepcija rada

3.1 Migracije i potisno - privlačni faktori

Migracije predstavljaju multidisciplinarno područje istraživanja pri čemu se svaka od znanosti koja se bavi migracijama koncentrira na svoja interesna područja (Mesić, 2002). Prema Kingu (2012), znanosti koje imaju najdulji angažman u proučavanju ovog pojma su geografija, sociologija i ekonomija, no brojne su i ostale znanosti umiješane u to proučavanje poput povijesti, demografije, prava, psihologije, antropologije i drugih.

O složenosti pojma govori već sama činjenica da je tema brojnih znanosti i disciplina, a ista situacija je i sa njegovim definiranjem. Kao što svaka znanost proučava migracije kroz vlastitu prizmu, tako ju, kroz svojstvene joj interese, i definira (Mesić, 2002). Većina definicija odnosi se na "kretanje ljudi u fizičkom prostoru, na stanovitoj razdaljini, s ciljem relativne trajnosti novog boravišta" (Mesić, 2002: 246), a kod socioloških definicija, uz navedeno, naglasak se stavlja na društveni i kulturalni karakter čina, odnosno procesa migriranja (Mesić, 2002).

Migracije se međusobno razlikuju prema razlozima i svrsi (Vukorepa, 2018), a mnogobrojne su teorije koje ih analiziraju. Vukorepa (2018) navodi kako postoji široka lepeza razloga zbog kojih ljudi migriraju, ali najčešće se radi o želji za boljom kvalitetom života te većom zaradom. Ti razlozi najpoznatiji su pod nazivom potisno – privlačni faktori, a u objašnjavanju migracija ih koriste mnoge teorije, analize i istraživanja.

Prema Župarić Ilić (2016) u Hrvatskoj su u recentno doba jedni od glavnih ekonomskih, odnosno potisnih faktora visoka stopa nezaposlenosti, nemogućnost pronalaženja zaposlenja u struci, neadekvatne plaće i slično, a uz to je važno spomenuti i visoke razine mita i korupcije. Potonje spominje i Vuković pokazujući da je hrvatsko gospodarstvo uvelike prožeto korupcijom zbog političkog sustava kojega karakterizira sustavna korupcija kako na lokalnoj, tako i na nacionalnoj razini (Vuković, 2017 prema Draženović, Kunovac i Pripužić, 2018), a Jerić (2019) iznosi podatak istraživanja Hrvatske udruge poslodavaca u kojemu su hrvatski iseljenici nepotizam, korupciju i kriminal naveli kao jedne od glavnih razloga njihova odlaska. U istom istraživanju, kao privlačne faktore ispitanici su navodili segmente poput perspektive za obitelj, perspektivnost i sigurnost zemlje, boljih plaća, preporuke prijatelja i ostalo. Iako nešto ranije istraživanje, Božić i Burić (2005) su mjereći migracijski potencijal u Hrvata ustanovili kako su pored onih ekonomskih faktora, postojeći razlozi želje za iseljavanjem bolje mogućnosti obrazovanja, već spomenuta politička situacija, subjektivni motiv za doživljavanjem i upoznavanjem nečeg novog kao i poveznica u vidu obitelji i prijatelja na određenoj destinaciji, a kroz brojna ostala istraživanja i kazivanja, istim razlozima te još brojnim svjedočimo i dan danas. Gotovo identična situacija je i u Bosni i Hercegovini gdje je istraživanje emigracijskih aspiracija stanovnika BiH pokazalo da su glavni razlozi stanovnika koji su izrazili namjeru za preseljenjem opća nesigurnost, nemogućnost zaposlenja i bolje plaćen posao (Čičić i dr., 2019).

3.2 Odluka o migraciji

Nadalje, kao važni dijelovi migracijskog procesa slijede odluka o migriranju i odabir destinacije. Odluka uvelike i prvobitno može ovisiti o navedenim potisno – privlačnim faktorima, ali postoji još niz mogućih utjecajnosti i prepreka kojima ona utoliko postaje kompleksnija kao što su primjerice utjecaji već emigriranih dijelova obitelji ili pak troškovi preseljenja (Božić i Burić, 2005).

U svom potisno – privlačnom modelu, Lee se osvrće na čitav set mogućih prepreka kao što su primjerice udaljenost, jezična i kulturna barijera skupa sa drugačijim načinima življenja, različite imigrantske restrikcije i ostalo, a ističe i kako će ljudi na drugačije načine reagirati na njih čime u analizu uvodi i osobne faktore (Lee, 1966 prema King, 2012). Slično kao upravo spomenuti autor, Fassmann i Meusburger tvrde kako u donošenju odluke bitnu ulogu igra udaljenost lokacija, a isto tvrdi i Hoffmann – Nowotny koji dodaje da migracije imaju tendenciju pojavljivanja između zemalja povezanih poviješću, sličnih kultura te sličnog jezika (Fassmann i Meusburger, 1997; Hoffmann – Nowotny, 1998 prema Hadler, 2006).

U svjetlu mikro pristupa u kojima pojedinac racionalno donosi odluku o migraciji ovisno o vaganju prednosti i nedostataka kretanja u odnosu na ostanak, na temelju informacija koje je prikupio (King, 2012), Sjaastad tumači da migracija povećava resurse, usporedno s čime nosi troškove, ali daje povratnu vrijednost (Sjaastad, 1962 prema Božić i Burić, 2005). Valja napomenuti kako do odluke o migraciji ne dolazi odjednom, dapače, radi se o čitavom procesu koji počinje zamišljanjem destinacije, vaganjem prednosti i nedostataka, a tek naposljetku dolazi do preseljenja kojim taj proces ujedno i završava (Straubhaar, 1994 prema Hadler, 2006).

Govoreći o vaganju prednosti i nedostataka, važno je spomenuti i koncept korisnosti mjesta. Naime, "Wolpert (1965: 60) razvija koncept korisnosti mjesta (*place utility*) i tvrdi da će pojedinci migrirati prema mjestu koje im je sveukupno prikladnije ukoliko im mjesto boravka ili neko alternativno odredište ne omogućuju takvu korist" (Wolpert, 1965: 60, prema Božić i Burić, 2005: 13).

Božić i Burić (2005) navode kako autori Fassmann i Hintermannova zaključuju da percepcija prednosti i nedostataka, odnosno prepreka nisu dovoljne u objašnjavanju migracija te se baziraju na konkretno ponašanje potencijalnog migranta poslije njegova informiranja o željenoj destinaciji, pokušaja pronalaska zaposlenja i osiguravanja stambenog pitanja te

ostaloga. Uzimajući u obzir ta konkretna ponašanja, ukupni migracijski potencijal su još razlučili na onaj vjerojatni, kao i na stvarni migracijski potencijal, gdje u ukupni pripadaju oni koji razmišljaju o boravku u inozemstvu, u vjerojatni oni koji su se informirali o zemlji u koju bi odselili, a u stvarni oni koji su pokrenuli postupak pribavljanja radne ili boravišne dozvole (Božić i Burić, 2005). Kada ustanove kojoj bi od navedenih kategorija potencijalni migranti pripali, slijedi razmatranje segmenata dobivenih potisno – privlačnim modelom i percepcijom korisnosti mjesta, gdje su neki od generalnih nalaza da će prije migrirati mlađe osobe koje migraciju mogu kapitalizirati, oni koji pričaju neki strani jezik, oni koji su već imali iskustvo migracije te oni koji misle da će im troškovi integracije na destinaciji biti manji (Božić i Burić, 2005). Navedeni model primio je kritiku od strane IOMA zbog toga što je u prevelikoj mjeri koncentriran na ekonomski aspekt, odnosno samu korisnost, a ne uzima u obzir obiteljske i druge socijalne veze tih potencijalnih migranata (IOM, 1999 prema Božić i Burić, 2005). Upravo su te obiteljske, srodničke i prijateljske veze, odnosno migrantske mreže na nekom od odredišta ključan čimbenik ovog rada, odnosno istraživanja.

3.3 Migrantske mreže – utjecaj na odluku o migraciji, odabir destinacije i integraciju

"Istraživači migracija definirali su migrantske mreže kao međuljudske veze koje povezuju rodbinu, prijatelje i članove zajednice u njihovim mjestima podrijetla i odredišta." (Poros, 2011: 2). Odabir destinacije, pronalazak posla i smještaja te sličnog može biti pod direktnim utjecajem postojanja migrantske mreže na određenoj lokaciji, a utjecaj vrše i na integraciju novih doseljenika u zemlji primitka dok se istovremeno održava veza sa zemljom podrijetla što predstavlja proces poznat pod nazivom transnacionalizam. (Poros, 2011).

Nadalje, Poros (2011) tvrdi kako ljudi pri odlučivanju gdje će se preseliti žele u što većoj mjeri smanjiti rizike migracije, a migrantske mreže su te koje osiguravaju potrebne veze i koje omogućavaju migraciju. Važnost migrantskih veza u vidu smanjenja rizika spominju i Massey i drugi govoreći da one "olakšavaju vjerojatnost međunarodnog kretanja jer pružaju informacije što smanjuje troškove i rizike migracije" (Massey i dr., 1998: 42-43 prema King, 2012: 21). Uz postojanje same mreže, osobito je važan i socijalni kapital vezan uz resurse, a koji ovisi o vrsti postojeće veze (Poros, 2011). Prema Haug (2008) socijalni kapital koji postoji na destinaciji uvelike stvara atraktivnost te destinacije u očima potencijalnog migranta što ima odlučujuću ulogu kod odabira. Nadalje, uloga mreža sastoji se i u pomoći pri premošćivanju jezične barijere i kulturoloških različitosti (Hadler, 2006). Prema Hadleru

(2006), ako postoji migrantska mreža te ako su odnosi uspostavljeni, vrlo lako može doći do pojave lančane migracije. Lančana migracija je "proces u kome se migranti sele na odredišta, koja su im već poznata i gdje su ustanovili kontakte, ili za koju su čuli posredno, preko rođaka i prijatelja" (Young, 1979 prema Mesić, 2002: 248). U današnje vrijeme, razvojem transporta i komunikacija, geografska i socijalna distanca je sve manja jer su doseljenici od strane migrantske zajednice dobro informirani o destinaciji te im je prilagodba uvelike olakšana (Mesić, 2002). Lančana migracija obično započinje odlaskom manjeg broja pionira koji uspostavljaju odnose u novoj sredini, a nakon što se smjeste, različitim načinima komunikacije šalju informacije članovima zajednice u zemlji podrijetla što stimulira buduće migracije (Mesarić Žabčić, 2014).

Kada govorimo o integraciji, mnogi teoretičari ističu kako novim doseljenicima obitelji i poznanici pomažu u tom procesu, no Vancluysen i Van Craen tvrde da puno domaćih prijatelja i velika etnička privrženost kao i učestalo održavanje kontakata sa osobama iz zemlje podrijetla može usporiti odvijanje integracije (Vancluysen i Van Craen, 2011 prema Koelet i AG de Valk, 2016). Iako doseljenici u početku često komuniciraju sa osobama iz matične zemlje, vremenom rastu prijateljstva sa ostalim imigrantima iz mreže i prijateljstva sa društvom primitka na destinaciji, dok paralelno s tim slabe transnacionalne veze sa zemljom podrijetla (Koelet i AG de Valk, 2016). Veliki utjecaj na stupanj integracije doseljenika imaju i njihove namjere o trajnosti migracije, primjerice želi li imigrant učiti jezik ili želi li se povezivati i razvijati prijateljstva sa autohtonim stanovništvom uvelike ovisi o tome koliko se planira zadržati na destinaciji (Diehl i dr., 2015). Dustmann ističe kako čak i sama iluzija povratka imigrante može omesti doseljenike u procesu integracije, a Massey navodi kako migranti imaju sve veću želju razviti socijalne i institucionalne veze u zemlji primitka kako se povećava vrijeme njihovog boravka na destinaciji (Dustmann, 2000; Massey, 1986 prema Diehl i dr., 2015).

4. Istraživačka pitanja

Sukladno cilju istraživanja, konstruirana su iduća istraživačka pitanja:

Zašto dolazi do odluke o migriranju?

Zašto je došlo do migracije konkretno na Island (Höfn)?

Kako dolazi do stvaranja i razvijanja lančane migracije?

Kako izgleda proces prilagodbe novoj i drugačijoj klimi?

Kako izgleda proces prilagodbe novoj socijalnoj okolini?

Kako teče proces učenja novog jezika?

Kakvo je zadovoljstvo uvjetima rada?

Kolika je učestalost održavanja kontakata sa obitelji i prijateljima iz zemlje podrijetla i kolika je učestalost posjeta domu?

Koliko su hrvatski i bosanski migranti na Islandu u Höfnu zadovoljni migracijom?

Koji su budući planovi hrvatskih i bosanskih migranata na Islandu u Höfnu?

5. Metodologija

Za istraživanje je odabrana kvalitativna metoda polu-strukturiranog intervjua. Razlog odabira ove metode jest što polu-strukturirani intervjui nema čvrsto zadan oblik te je fleksibilan u smislu da se istraživač ne mora strogo držati unaprijed pripremljenih pitanja, smije postavljati potpitanja te konstruirati otvorena pitanja koja osiguravaju dobivanje širih i detaljnijih uvida u temu koja se istražuje. Pripremljen je protokol s pitanjima koja su pratila logičan redoslijed tijekom migracije, od odluka o migriranju do planova za budućnost. Uzorak ovog istraživanja je namjerni jer je od presudne važnosti bilo da su sugovornici povezani, odnosno da su jedni preko drugih migrirali na Island, obzirom da rad opisuje lančanu migraciju na tu, inače atipičnu, migracijsku destinaciju. Sugovornika je bilo šestoro te je tri intervjua provedeno uživo, a tri preko video poziva na aplikaciji Messenger. Sugovornicima su dodijeljene obavijest i suglasnost o istraživanju te je prije provedbe intervjua još jednom ponovljeno kako je anonimnost zagarantirana kao i to da su u mogućnosti dobiti uvid u transkript. Intervjui su trajali u rasponu od 55 minuta do 2 sata, a nakon njihove provedbe, transkribirani su prema odgovarajućim pravilima (od riječi do riječi, bilježenje stanki, smjeha...). Nakon transkripcije je uslijedio proces kodiranja kojim su određeni tematski i deskriptivni kodovi, a potom je započeto pisanje samog rada.

Prije rasprave, radi boljeg razumijevanja i lakšeg praćenja važno je ukratko iznijeti tok istraživane lančane migracije i vrstu veze između sugovornika te napomenuti kako su sugovornicima dani pseudonimi. Na Islandu u Höfnu su prvo odselili supružnici Selim i Jasmina

(koji su na Island također došli preko obiteljske veze, odnosno Selimove sestre) 2005. godine, potom kao par Matko i Nina 2015. godine, a nakon njih 2016. godine, Danijel i Sonja koji su oboje bili samci. Selim i Jasmina su ujak i ujina od Matka i Sonje što znači da su Matko i Sonja brat i sestra, dok je Danijel je brat od Nine.

6. Rezultati i rasprava

6.1 Donošenje odluke o migraciji

Na samom početku intervjua sa sugovornicima je započet razgovor u svjetlu promišljanja i prisjećanja kako i zašto je u njihovom slučaju uopće došlo do želje pa onda i odluke o migraciji. Važno je napomenuti kako za vrijeme donošenja odluke o preseljenju nitko od sugovornika nije radio u struci, dok dvije od sugovornica nisu bile zaposlene uopće. Kod Selima i Jasmine, sugovornika koji su prvi odselili na Island, vidljivo je kako je glavni razlog donošenja odluke o preseljenju bio onaj ekonomski, a uz njega se još mogu dodati i nezadovoljstvo općom situacijom u Bosni i Hercegovini kao i strah za budućnost:

O preseljenju, pa isključivo zbog ekonomske situacije jer nismo imali poslove, ja nisam radla, Selim je radio privatno, mala je plata, imo je sestru gore na Islandu, tako da nam je ona pomogla da dođemo, al čisto ekonomski razlog. (Jasmina)

Uglavnom, nevolja me natjerala. Situacija konkretno u Bosni pogotovo, znate kakva je situacija u Hrvatskoj, puno bolja nego u Bosni. Ja lično sam, em, demobilisani borac, bez posla, nisam imao smještaj svoj, znači živio sam kod roditelja, dvadset šest godina mi je bilo, oženio sam se, za sto pedeset eura sam radio čitav mjesec, šest noći sedmično, na crno. (...) bojo sam se dal će to dijete imat da živi ko normalno dijete jer ja znači sam kiriju plaćo, za stan, otprilike sedamdest, osamdest eura, dok poplaćam račune, ja peti dan nemam dinara u džepu da kupim djetetu pelene, šta ti ja znam. (...) moje dijete u Bosni ne bi imalo budućnosti, ne bi je ja imao, a kamoli moje dijete i ja sad kad bi otišo pod zemlju, ja znam da moja djeca imaju budućnost. Neće završit fakultet ili srednju školu, a da bude konobarca il će radt u prodavnici, znači što završi, to će radt. E, to me najviše natjeralo (...). (Selim)

Slične razloge, ali govoreći o Hrvatskoj navode Matko, Nina i Danijel. Ističu se nezadovoljstvo situacijom u državi, razočarenje u sustav, problem korupcije i nemogućnosti stalnog zaposlenja. Potom želja za životom bez stresa i neizvjesnosti, sigurnom budućnosti, želja za osamostaljenjem i neovisnosti, napretkom kao i naposljetku želja za financijskom

sigurnosti. Isti ovi razlozi ujedno su i problemi koje su sugovornici migracijom namjeravali riješiti, a potonje nabrojene želje realizirati.

Am, trenutna situacija u državi, recimo, neka perspektiva i budućnost osnivanja obitelji i jednostavno prilika za nekim boljim životom. (Matko)

(...) probleme financijske recimo, ali nije to bio prioritet, nije to bio problem broj jedan. Jednostavno neki ljepši život sa manje stresa, sa nekom vizijom ka nekoj normalnijoj budućnosti. (Matko)

Do odluke o migriranju je došlo zbog razočarenja u nekakav... sustav ovdje u Hrvatskoj. Kad sam došla do neke spoznaje o korupciji, u nekim svojim mladim danima, s nekih 18 godina, 19, kad sam iskusila na svojoj koži nekakvu, posljedice neke korupcije, onda sam sama sebi rekla da neću ostati ovdje i da ću otići. Tad je počelo neko razmišljanje o odlasku, ne konkretno na Island, nego bilo gdje izvan Hrvatske. (Nina)

Do odluke o migraciji je došlo zbog stanja u Republici Hrvatskoj, zato što gdje god ste se željeli zaposliti i raditi, morali ste imati jaku političku vezu. Jedino što ste u to vrijeme u Hrvatskoj mogli raditi su bili sezonski poslovi po moru ili sezonski poslovi po našoj Požeško-slavonskoj županiji. (Danijel)

S druge strane, Sonja kao razlog migracije navodi priliku da vidi i upozna neku novu zemlju, dok su financijski razlozi u drugom planu. Migraciju je uvijek vidjela prvenstveno kao priliku za bogaćenje iskustva i znanja, a potom, usputno s tim, za zaradu.

(...) samo da odem nekud istražiti nešto, a usput i zaradim nešto. (Sonja)

Nakon pitanja o razlozima vezanim uz preseljenje te problemima koje su sugovornici migracijom htjeli riješiti, zanimalo me je li se kod njih i prije konačne odluke o preseljenju javljala ideja, promišljanje ili želja za istim.

Tako Selim i Jasmina navode kako su i prije konačne odluke o migraciji i selidbe na Island imali želju otići u inozemstvo u potrazi za boljim životom te da su u više navrata pokušavali preseliti baš na Island iz razloga što je Selim ondje imao sestru koja se tamo odselila za vrijeme rata. Razlog zašto to nisu učinili i ranije bio je taj što Bosna i Hercegovina nije u Europskoj Uniji te im je za preseljenje na Island trebala radna dozvola i firma koja će za njih garantirati, no u to vrijeme, objašnjava Selim, bilo je nezaposlenih i na Islandu stoga nisu primali imigrante. Matko je isto tako i ranije razmišljao o preseljenju u inozemstvo, ali se tada ipak zadržao u Hrvatskoj jer je, kako navodi, gajio nadu da će se situacija promijeniti i postati perspektivnija za mlade ljude, osobito po pitanju egzistencije pa onda i ostalog. Nina je također prije konačne odluke o preseljenju razmišljala kako će otići van Hrvatske:

(...) kad sam postala svjesna tih nekih nepravdi, emm, sama sam sa sobom odlučila da želim otići i da ne želim bit ovdje jer sam htjela nešto više, nekakvo... ne nešto više nego normalan život, normalan posao gdje ti možeš raditi i gdje se tebe cijeni kao radnika, gdje se cijeni tvoje znanje i gdje ti se daje šansa za napredak, daje šansa za učenje. (Nina)

Ono što ju je tada zadržalo u Hrvatskoj, odnosno u mjestu iz kojega dolazi i u kojemu je živjela, bilo je započeto školovanje na veleučilištu u obližnjem gradu, stoga joj je u cilju bilo završiti studij pa potom odseliti, no u međuvremenu je došlo do promjena okolnosti. Ninin brat Danijel prije konačne odluke o preseljenju nije razmišljao o selidbi van Hrvatske jer je svake godine išao na sezonu i nadao se da će pronaći posao u Hrvatskoj, no kada je shvatio da to nije moguće bez, kako kaže, političke veze ili iskustva u struci koje nije mogao dobiti i on se odlučio odseliti. S druge strane, Matkova sestra Sonja je i prije migracije na Island imala iskustvo života u inozemstvu jer je do tada već bila u Švedskoj i Njemačkoj. U oba slučaja radilo se o lančanoj migraciji jer je Sonja u Švedskoj imala tetu kod koje je otišla raditi kao dadilja, a u Njemačkoj majku.

Obzirom da je većina sugovornika i ranije razmišljala o migraciji, kada su donijeli konačnu i definitivnu odluku da će se odseliti, svi su bili u potpunosti sigurni u nju i nisu se dvoumili, što vrijedi i za Danijela koji jedini od sugovornika o tom nije razmišljao i prije.

Da, bio sam sto posto siguran, više me ništa nije moglo, nikakvo obećanje za neki bolji posao, za, za, jednostavno sam rekao idem iz ove sredine i to je to. Idem nešto, idem da probam nešto da promenim. Znači nešto, nešto, ne znam ni ja pošto nisam nikad bio nigdje, jednostavno sam rekao gde god da odem mora biti neki sistem, am, koji mora da funkcioniše. (Matko)

Pa, u tom momentu sam bila jako sigurna zato što je to bilo nešto što sam ja htjela i zato što sam bila zaljubljena (smjeh) i onda mi je to tako nekako... mislila sam da je to za mene. I smatrala sam da je to prava odluka i bilo mi je sad ili nikad. I jednostavno sam rekla idem na sve ili ništa, uvijek se mogu vratiti, idem pokušat jer ja ne bi mogla živjet sama sa sobom da nisam pokušala. (Nina)

Em, dvoumio se nisam jer sam planiro, shvatio sam to kao izazov, isto kao jednu sezonu da odradim na moru, samo što je taj izazov onda potrajao četiri godine. (Danijel)

Nadalje, zanimalo me koliko je kod sugovornika trajao proces od odluke da će migrirati do samog čina preseljenja. Kod Selima i Jasmine je taj proces zapravo trajao oko 2 godine iz razloga što su već na prvo pomišljanje da žele odseliti planirali ići striktno na Island te su se uz pomoć Selimove sestre, koja im je u tih dvije godine pokušavala organizirati

dolazak, preselili čim je situacija ondje to dopustila. Kod Matka i Nine je taj proces trajao vrlo kratko.

E, emm, 4 dana. To je bilo tako da su mog dečka, ujak i ujna u razgovoru sa njim su vidjeli njegovu želju da on isto želi otić iz Hrvatske i jednostavno su mu ponudili odlazak na Island i on je tu reko da želi i onda je popričo sa mnom i rekao mi kak bi htio otić i ja sam rekla ako ideš ti, idem i ja i nismo mislili da će to biti toliko brzo, ja sam mislila da će to biti u roku od mjesec, dva međutim oni su nas nazvali i rekli avion vam je u srijedu, a to je bilo možda u subotu i tako smo se mi odlučili i jednostavno otišli. (Nina)

U Danijelovom slučaju govorimo o otprilike tri tjedna, a u Sonjinom oko dva mjeseca.

Možda nekakva tri tjedna, tri tjedna jer me je sestra nazvala i htjela je da tamo dođem, a nazvo me i brat i htio je da dođem u Njemačku raditi, a ja sam u tom trenutku bio na sezoni u Istri i taman je sezona završavala za nekakvih otprilike malo manje od mjesec dana, ugovor mi je istico i onda sam trebao ići doma praviti plan za dalje, ali pošto su me oni zvali, odlučio sam se da idem na Island (...). (Danijel)

Ako pričamo sa planom, možda sam planirala dva mjeseca, za to vrijeme sam ovde išla na tečaj i morala sam čekat da završim tečaj, da dobijem tu diplomu da sam završila tečaj i onda, ovoga, odma poslije tečaja sam otišla, čim je završio tečaj, samo sam to morala sačekati da završim i to je to. Možda eto mjesec, dva. (Sonja)

Iz dosad navedenog možemo zaključiti kako su glavni razlozi migracije kod ovih sugovornika bili oni ekonomske i političke prirode. Također, želja za migracijom se kod većine sugovornika javila već prije, a vremenski period od konačnog donošenja odluke do samog čina preseljenja varirao je u rasponima od dvije godine do svega četiri dana. Kada je konačna odluka o preseljenju donesena, svi su sugovornici bili sigurni u nju i nisu se dvoumili. Razlozi tomu su različiti. Selim i Jasmina su se dvije godine bezuspješno pokušavali preseliti na Island te su to učinili čim se ukazala prilika, Matko se nadao poboljšanju opće situacije u Hrvatskoj do čega nije došlo, Nina je započela studij te ga je prije migracije planirala završiti što se u međuvremenu promijenilo jer joj se ukazala prilika da ide na Island, Danijel se nije dvoumio jer je preseljenje prihvatio kao izazov, a Sonja je u odluku bila sigurna zbog znatiželje.

6. 2 Odabir destinacije – utjecaj i važnost obiteljskih i rodbinskih veza

Nakon teme vezane uz donošenje odluke o migraciji, dolazimo do pitanja vezanih uz odabir destinacije. Zanimalo me kako je do odabira došlo, koji su sve faktori utjecali na tu

odluku, jesu li postojale alternative i koji bi faktor u odluci da idu na Island sugovornici odabrali kao ključni.

Neki od sugovornika su već u odgovorima o razlozima migracije spomenuli Island kao željenu i odabranu lokaciju, naglašavajući poveznicu koju su s tom zemljom imali – člana obitelji. Jasmina je već navodeći sam razlog odluke o migraciji napomenula kako njezin muž Selim na Islandu ima sestru koja im je pomogla da dođu tamo, a alternativa u odlučivanju nije postojala.

(...) ali Island je bio zato što je on imo sestru. Tako da smo razmišljali da ovde dođemo, nismo razmišljali o Njemačkoj jer jednostavno nisi imo nikoga toliko sad, nekog bližnjeg pa da... i tako smo se odlučili za Island isključivo zbog njegove sestre. (Jasmina)

Iako je sugovornica već tom izjavom dala odgovor i na iduće pitanje, postavila sam ga ponovno kako bi dobila razloge zbog kojih joj je ta veza bila važna. Tako na pitanje je li član obitelji koji je bio na Islandu bio ključan faktor u odluci i zašto, odgovara potvrdno i navodi iduće:

Da, da jer nismo došli da ne znamo kud ćemo, šta ćemo, ono dođeš pa ne znaš ništa, znači došli smo na sigurno, oni su nam našli poslove, dobili smo dozvolu, to je bio dolazak na sigurno. Moja kćerka je imala tri i pol godine kad smo došli na Island, nismo bili sami pa da ono ajd, mogo si svagdje. Ipak je to bilo razmišljanje ono na sigurno da se dođe da znamo gdje i šta. To nam je bilo od velike pomoći, ja se ne bi usudila nigdje otić, kao što ljudi odu, pa ono negdje, kao snaću se ja, jednostavno nisam takva osoba jel, idem na nešto sigurno, ipak imaš porodicu. (Jasmina)

Iz citata se daje zaključiti od kolike je važnosti sugovornici bilo to što su imali poveznicu na Islandu. Kako i sama navodi, na preseljenje se ne bi odvažila bez da ima poznanika na određenoj destinaciji iz razloga što ima obitelj i želju da dođe na sigurno. Vrlo slično razmišlja i Selim koji je kroz razgovor napomenuo, kako je u radu i ranije spomenuto, da su on i supruga u više navrata pokušavali preseliti na Island.

Moja sreća je bila da sam imo sestru ovdje na Islandu i da sam imo šansu da izađem. Nisam imo šansu iz prve, pet, šest puta su oni nama pokušavali da srede, meni i mojoj supruzi, papire i tek na kraju kad sam ja odustao, digo ruke od svega, kažu ti dolaziš i ja sam u istom trenutku, bez razmišljanja, spakovo kofer i navio. (Selim)

Ponavlja kako je odabir pao na Island isključivo iz razloga što mu je sestra već bila ondje:

Odabir je bio zato što sam imo sestru ovde, jer ona i zet, njen muž, oni su nam pomogli, da njih nije bilo... ja nisam nikog drugog imo nigdje u svijetu da bi rekoil dabimogo čovjek da kaže eto pomoz mi, izvuci me, ja nisam nikog imo, sticajem okolnosti imo sam sestru, eto. (Selim)

Također, poput Jasmine, niti Selim ne bi odselio na destinaciju na kojoj nema poznanika koji bi mu pomogli oko razmjene informacija i organizacije preseljenja. Kada sam njega upitala jesu li pri odabiru destinacije postojale alternative, kao i Jasmina, spomenuo je Njemačku, ali ne kao tadašnju postojeću alternativu već kao zemlju u koju odlaze svi Bosanci, dok je on i dalje naglašavao kako u Njemačkoj niti u drugim zemljama nije imao nikog svog, stoga o drugoj soluciji nije ni razmišljao.

(...) ti znaš kod nas u Bosni kad kažu gdje bi ti, za Njemačku. Bosancima je Njemačka sve. Znači ja nisam nikog imo u Njemačkoj, nisam nikog imo u Italiji, nigdje drugo osim na Islandu i to je sreća bila zato što je zet fudbaler, nogometaš i on je, njegov prijatelj je doveo njega ovdje da igra nogomet i on je bio dvije godne, vratio se po svoju porodcu, poslije su isporbaval za nas, uspjeli smo, eto, preko fudbala, preko zeta i sestre. Kasnije smo mi na isti način pomogli nećaku i njegovoj djevojci. (Selim)

Tako dolazimo do Matka i Nine koji u svojim odgovorima vezanim za odabir ističu:

Emm, moja odluka je bila znači da promenim sredinu, em, do odabira je došlo tako što je li, ujina i ujko su bili tamo i odlučili su da mi pomognu, da mi izađu u susret, bilo je još nekih opcija, ali sam se odlučio za Island. (Matko)

(...) isključivo ta povezanost sa dečkovom rodbinom, imali smo opciju za Njemačku, međutim ni njemu ni meni se nije sviđala recimo ta opcije iako je u jednom trenutku bila jedina, mislili smo da je jedina, dok nije isplivo, isplivala ta nekakva prilika za Island. Nismo znali ništa, ali smo se jednostavno odlučili pokušat otić i vidjet kako je jer ne dobiva se svaki dan prilika da se ode baš na Island. (Nina)

Kako se vidi iz odgovora, veliku ulogu je odigralo poznanstvo koje su imali na Islandu, ali imali su i alternativu, Njemačku. Kao što je već spomenuto kada je bilo govora o Sonji, u Njemačkoj se nalazi njezina i Matkova majka, a Nina i Danijel ondje imaju dvojicu braće. Sukladno tomu, Matko i Nina su imali priliku otići na tri različite lokacije u toj zemlji, pritom dakle, imajući bliskog člana obitelji na svakoj od njih. Obzirom da su se ipak odlučili za Island, na kojemu su također imali vezu, zanimalo me što je u tom slučaju prevagnulo kod odabira između te dvije destinacije. Kao razlog zašto nije otišao u Njemačku, Matko navodi kako je čuo da se ondje sve svodi na rad i što više rada, a razlog njegove migracije nije bio prvenstveno financijski, stoga je želio odseliti na mjesto u kojemu je sistem nešto opušteniji i život mirniji. Na pitanje zašto baš Island odgovara:

Pa, ujak i ujina, znači rođaci koji su bili, koji su čuli moja neka razmišljanja i koji su želeli da mi pomognu, da mi izađu u susret i jednostavno zvučalo mi je nekako, šta ja znam, nisam imao pojma ništa o Islandu. Znao sam geografski gde se nalazi i znao sam tako nekih par, par osnovnih informacija recimo sa televizije, koja im je valuta novčana i tako neke stvari, ne znam, da su vulkanska zemlja, da je tlo dosta vulkansko znači i, i, i da su šta ja znam, da imaju problema sa zemljotresom, da imaju jako lepu prirodu, ali jako surovu. Eto to je nešto što sam, jednostavno me zanimalo nešto kao uvau, malo drugačije. (Matko)

Nina s druge strane, kao razlog navodi brojna iskustva koja je čula od ljudi koji su odselili u Njemačku, ali i svoja zapažanja, a koja su prvenstveno vezana uz napredovanje. Naime, tvrdi kako je, od mnogo ljudi za koje zna da su tamo, rijetko tko napredovao i probijao se. Primijetila je kako je većina ljudi godinama na istim pozicijama te navodi kako je stekla dojam da se ondje teško može napredovati, a što je bila njezina glavna želja kao i cilj kojega je preseljenjem namjeravala ostvariti. Nadalje, od sugovornika sam željela dobiti odgovore od kolike im je važnosti bilo to što imali poznanstvo na Islandu, a odgovori su bili očekivani:

(...) mislim da je jako teško doći tamo kad nemaš neku poveznicu, nekoga gore, da ti objasni otprilike kako sve funkcionira iako kad dođeš gore i kad vidiš kako to sve funkcionira zapravo uopće nije komplicirano ništa i mogo bi bilo tko, ali kad čovjek ne zna... mislim naravno da je lakše kad ti neko objasni iz prve ruke kako sve funkcionira i uputi te i jednostavno ti olakša taj sam proces. (Nina)

Pa, normalno od presudne važnosti, u mom slučaju je li, da nije bilo njih, mislim kako bi otišao, jednostavno potpuno je drugačije kad ti odeš u neku zemlju i nemaš nikoga i da jednostavno ne znaš ništa, znači apsolutno ne znaš ništa. Ovako ti je već, kad imaš nekoga puno jednostavnije recimo doći. Prvo i osnovno ti moraš se javiti u policiju, moraš dobiti, kako se to kaže, onaj socijalni broj, security number ili već kako, svaka zemlja ima to svoje i jednostavno moraš ući u sistem, znači kao da nisi turista. I onda normalno osnova je tražiti posao, i opet je lakše, recimo mi kad smo dolazili nas je posao već čekao, znači puno nekih od tih glavnih koraka je za nas bilo pripremljeno. Tako da sam recimo, došao maltene na gotovo, što je izuzetno, u tom trenutku kad ne znaš jezik, kad, kad jednostavno ne znaš kako sistem funkcionise, jako jako bitno. (Matko)

Iz navedenih razloga, Matko i Nina su kao destinaciju na koju će preseliti odabrali Island. Danijel je također mogao birati između Njemačke i Islanda te je od brata i sestre Nine imao poziv za dolazak na obje destinacije. Kao jedan od razloga zašto je izabrao baš Island, pored toga što je tamo imao sestru s kojom je u jako dobrim odnosima, navodi:

(...) veći izazov, engleski pričam, pričam i Njemački, ali veći mi je izazov bio to što ću naučiti još jedan jezik, islandski, što baš puno ljudi nema priliku otići tamo i naučiti

njihovu kulturu i sve. Tako da je to sve u svemu bio jedan veliki paket koji je bio malo veći izazov od Njemačke. (Danijel)

Također, dok je sugovornik bio u procesu biranja i odlučivanja između te dvije destinacije, u više navrata je razgovarao sa bratom vezano uz Njemačku i sa sestrom vezano uz Island, a nakon tih razgovora shvatio je da ga više privlači Island, iz već u citatu navedenih razloga, kao nešto drugačije i kao veći izazov od Njemačke. Isto tako, ističe važnost toga što je informacije o oba mjesta dobio iz prve ruke te kako sestri najviše vjeruje i kako smatra da će mu ona u potpunosti opisati situaciju onakvu kakva je, stoga se i odlučio otići na Island. Sonja je također bila u situaciji da odluči između Njemačke i Islanda, samo što je u vrijeme donošenja odluke već bila u Njemačkoj kod majke.

Pa postojalo je dvoumljenje, jest postojalo je dvoumljenje jer sam tad bila taman počela da savladujem taj jezik, ovaj, njemački i upoznala sam neke ljude, taman mi je počelo biti okej kad sam već trebala da krenem, ovaj, i pa malo sam se dvoumila, al na kraju, ipak je taj avanturistički duh prevlado, tako da sam otišla na Island, eto (smjeh). (Sonja)

Sonja je imala nešto drugačije razloge i motive za preseljenje od Selima, Jasmine, Matka i Nine, a sličnije Danijelu te je na Island otišla iz razonode, zbog znatiželje, iako valja napomenuti kako je znatiželja bila prisutna i kod Matka i Nine, ali ne kao odlučujući faktor. Držala je Island egzotičnom, neobičnom i izazovnom destinacijom te je od brata Matka i njegove djevojke Nine dobila informacije da su oni jako zadovoljni Islandom u svakom aspektu što ju je ponukalo da se odseli tamo. Kao ključan faktor u odabiru navodi:

Pa privuklo me, jednim dijelom, što kažem ti, to je nešto potpuno drugačije od nas, nešto što je nama nepoznato i onda mi je to bilo privlačno, ta kultura i to sve i šta ja znam, klima i sve, a drugo, kad ideš negdje gdje već imaš nekog svog onda ti je to olakšavajuća okolnost ajmo reći, ne moraš, ono, imaš već pomoć neku ajmo reći i eto, rekli su da se tamo može zaradit okej pa ajde eto, kad je već sve to, mada ja sam već imala novaca sa sobom, ja nisam išla iz tih razloga, ono, nisam išla u inostranstvo s nekim kreditima, dugovima, da sad moram to vraćati, da mi je jako bitna egzistencija, naravno, mislim ja se mogu snaći uvek, zaradit novaca i nisam nikad bez novaca tako da meni nisu stvarno novci bili broj jedan, bili su mi možda tri, četiri eto, na listi, ali eto to. Više onako ta kultura i nešto novo eto, drugačije. (Sonja)

Držim važnim i interesantnim kao opažanje izdvojiti kako su sugovornicima u obzir dolazile one destinacije na kojima su imali poznanike, točnije obitelj. Iako isto tako, Danijel i Sonja tvrde kako bi se na preseljenje odvažili i bez da na određenoj destinaciji imaju poznanika, no Danijel ističe kako sumnja da bi jedna od tih destinacija bio baš Island. Kao razlog navodi geografsku izoliranost, a daje i primjere zemalja u koje bi odselio.

Baš za Island, ne zato što je to otok, izoliran je i teško je doći do tamo, teško se je i vratiti, al sad, da su u pitanju bile Norveška, Finska, Švedska to već da, jer smo tu, povezani smo kopnom, imate puno više izbora i za putovanje i za sve, puno lakše je za organizirati i sve, a sad baš na Island, da nemam nikoga gore, ne bi se odlučio za to, čisto sumnjam. (Danijel)

Sugovornica koja bi se također odvažila na preseljene u inozemstvo i bez da ima poznanike je Nina, ali isto tako govori i kako joj, bez da su imali poznanike tamo, Island ne bi pao na pamet i kako smatra da je tamo teško doći bez poznanika koji će ti objasniti kako sve skupa funkcionira. No, ističe kako bi se usudila preseliti na Island i bez poznanstava ondje, u slučaju da je prije toga napravila samostalno temeljito istraživanje.

6. 3 Razmjena informacija i planiranje preseljenja

Kao jedna od bitnih stavki uz sam odabir destinacije, bila je i razmjena informacija koja se odvijala prije nego je tko od sugovornika dolazio na Island. Obzirom da su svi od sugovornika na Island dolazili imajući ondje poznanstvo, u ovom dijelu intervjua sam željela saznati na koji način im je to pomoglo, kakve su informacije razmjenjivali, na koji su način jedni drugima pomagali prilikom planiranja preseljenja i jesu li štogod istraživali sami.

Selim i Jasmina navode kako su prije preseljenja znali informacije o cjelokupnom životu na Islandu. Te informacije nisu dobivali neposredno prije samog preseljenja nego su dugo vremena bili izloženi pričama o životu ondje, obzirom da su redovito održavali kontakt sa Selimovom sestrom koja je već godinama prije njih živjela na Islandu.

(...) mi smo znali sve informacije prije neg što smo došli. Znači, nema šume ko u nas, drugačija je klima, ljudi su dobri, neće ti znači niko ništa reći, neće te smetat, svako vodi svoj život, svoju politiku, ako ga zatražiš pomoć, većina njih će ti pomoć (...).
(Selim)

Mi smo dobivali, pošto ona ima dvoje djece i ona je sve snimala onako na kasete su bile one što idu u dividi, pa je snimala djecu za Božić, kad je ovde poseban Božić, sve je ukrašeno za Božić, pa je snimala i ljeti da je sve dan... nas je preko tih kasete ova zemlja očarala, da je to lijepo i sama ono, kad smo mi došli, kakve su bile dobre zarade, koja sigurnost. (...) Nisu nacionalisti, razumiješ, ne gledaju te ko si ni šta si, kad dođeš i vide da očeš da učiš jezik, drago im je, oće ti pomoć, vrlo su otvoreni. Uvijek je bila želja jooooj da nam se dograbat Islanda (smjeh). (Jasmina)

Iz tog razloga, ni jedno ni drugo nisu imali potrebu istraživati o Islandu sami. Tokom planiranja preseljenja, Selimova sestra im je javila što im je sve potrebno od papirologije, a glavne su bile kopije putovnica, viza i potvrda da su nekažnjavani. Ostalu papirologiju je rješavala firma, odnosno tvornica za preradu ribe u koju su dolazili raditi, što se sve odvijalo kada su već pristigli na Island. Tamo su priložili i papirologiju vezanu uz školovanje, a osoba koja je u toj firmi bila zadužena za administrativne poslove im je izdala radnu dozvolu za godinu dana, koju su morali iznova podizati svake sljedeće godine, dok se nakon četiri godine boravka na Islandu dobiva zeleni karton, a nakon sedam, islandsko državljanstvo.

Jasmina navodi kako prilikom planiranja preseljenja nisu imali problema, osim što im je kasnila viza za kćerku, stoga je Selim prvi napustio Bosnu i Hercegovinu jer je već drugi tjedan od planiranog datuma dolaska počinjao raditi, a nakon dva tjedna kada je pristigla viza, Jasmina je sa djetetom došla za njim.

Odabir grada u kojemu će raditi nije bio upitan jer im je Selimova sestra u Höfnu pronašla posao kao što ih je i za prvu ruku smjestila kod sebe. Dapače, kao što je rečeno, selidba na Island u njihovom slučaju ne bi bila moguća bez unaprijed dogovorenog posla i firme koja će za njih dati garanciju, za što se sve pobrinula Selimova sestra čime je obojima uvelike olakšala jedne od prvih i ključnih koraka preseljenja, a nedugo nakon njihova dolaska na Island, osigurala im je i vlastiti smještaj. Zaposlenje im je osigurala u tvornici koja se bavi preradom ribe, a koja zapošljava veliki broj ljudi. Kako saznajem od sugovornika, ta je gospodarska grana, skupa sa turizmom, glavna u gradu Höfnu pa i općenito na Islandu, a kako se radi o malom gradu, najveći broj radnih mjesta nudi se upravo u toj tvornici. Tako sugovornici govore kako velika većina doseljenika pri dolasku ondje, počinje raditi upravo na tom mjestu, a velika je pogodnost i što za rad nije potrebno znanje islandskog jezika, stoga je ta tvornica idealna prva stanica za sve imigrante.

Matko i Nina su prije preseljenja do informacija dolazili preko Selima i Jasmine, a na pitanje jesu li i sami istraživali o Islandu Nina odgovara:

Pa... znala sam koji je glavni grad i to je to (smjeh). Te neke informacije koje su nama bile od koristi nisi mogao naći na internetu o tome da li ti možeš koristit engleski u svakodnevnom životu i koliko ljudi se zapravo koristi engleskim jezikom (...) a to su neke informacije koje možeš dobit iz prve ruke. I isto tako ta nekakva prilika za napredovanjem ili, ili školovanjem ili kakve opcije imaš isto tako, mislim da ne možeš pretjerano puno saznat o tome preko interneta pogotovo za Island jer je, dosta je mala zemlja i sve te neke informacije koje se mogu pronać na internetu su uglavnom bazirane na turizmu jer turizam se prodaje i ti ne možeš nać informacije o nekom svakodnevnom životu i ono što nama je znaćilo u tom momentu. Tako da, najviše od ujaka i ujine. (Nina)

Isto mišljenje ima i Matko, a iz navedenog se može uvidjeti od kolike je važnosti i pomoći sugovornicima bilo što su informacije mogli dobiti iz prve ruke, osobito kada se radi o u potpunosti atipičnoj migracijskoj destinaciji, kao i maloj i geografski izoliranoj zemlji. Nadalje, obzirom da je odluka za preseljenje na Island u njihovom slučaju donesena u iznimno kratkom vremenskom roku, nisu imali puno vremena za detaljno razgovaranje niti razmišljanje.

Nama je bilo rećeno ovako, ujak i ujina su rekli da u jednoj firmi, u jednom mjestu, odnosno znali smo ime mjesta naravno i proguglali smo ga i to je sve što smo znali, da traže zaposlenike u preradi ribe i da je to naša neka ulaznica bila za Island, da li mi to želimo i mi smo sjeli, poprićali i rekli smo da želimo i to je to i jednostavno smo tako otišli. Nismo znali konkretno ni šta ćemo radit. (...) samo da odemo da nam to bude nekakva karta za polazak pa ćemo mi dalje svojim trudom si nešto stvarat ako se snađemo. (Nina)

Nadalje, Matko i Nina su za dolazak na Island trebali samo osobne dokumente i međunarodni rodni list obzirom da su državljani Republike Hrvatske koja je u Europskoj Uniji te iako Island nije jedna od zemalja članica, objašnjava Matko, vrijede zakoni kao da i jest. Na pitanje jesu li se prilikom planiranja preseljenja pojavile kakve teškoće, Nina odgovara kako nije bila sigurna treba li joj putovnica, stoga su morali u Zagreb na hitno vađenje iste, a pored toga je sve prošlo bez komplikacija. Uz već dogovoren posao, imali su osiguran i smještaj za što su se pobrinuli Selim i Jasmina koji su u periodu Matkova i Ninina preseljenja bili na Islandu već jedanaest godina. Kako se da išćitati iz citata i oni su počeli od rada u tvornici za preradu ribe.

Slično se zbivalo sa Danijelom i Sonjom. Oni su pak informacije dobivali od Matka i Nine. Danijel priča kako je sa sestrom Ninom razgovarao preko mobitela i video poziva, a interesirao se i raspitivao o svim aspektima života na Islandu. Tako govori kako ju je ispitivao o nekim od idućih segmenata:

Paa, zanimalo me što bi radio, gdje bi se zaposlio, što bi radio u toj preradi ribe, kakvo je vrijeme, kakva je situacija sa smještajem, kakav je omjer cijena smještaja i plaće, koliko je hrana skupa, koliko je u biti život tamo skup, jel se možeš sa svojom plaćom snać i sve i još nešto malo uštedjet ili je to malo nategnuto sve i na knap. (Danijel)

Uz to, postojala su i pitanja vezana za klimu i prilagodbu, grad u koji će doći, za ljude i kakav je njezin dojam o Islandanima, za aktivnosti po gradu, druženja, mogućnost pronalaženja i odrađivanja dodatnog posla i još mnogo toga. Naravno, ističe kako mu je ta mogućnost da dobije odgovore na sva pitanja iz prve ruke i to ni manje ni više već od sestre bila od iznimne važnosti. Također, navodi kako je prije preseljenja i sam istraživao o Islandu, od općenitih aspekata do primjerice turizma jer je od sestre čuo kako je to jedna od glavnih grana ondje, a kako je i u Hrvatskoj radio u tom polju, želja mu je bila da se vremenom i na Islandu zaposli u turizmu. Isto tako, govori kako je istraživao i druge gradove, pogotovo glavni grad te poslove u njima kako bi se generalno mogao informirati o situaciji u slučaju da nakon nekog vremena poželi promijeniti grad i posao. U njegovu slučaju, prilikom planiranja preseljenja nisu se pojavile nikakve teškoće.

Nisu zato što sam tad već imao sestru gore i ona mi se pobrinula o većini stvari da kad dođem da mi sve bude spremno, tipa od smještaja, od posla, sve, da sve već bude ugovoreno kad ja stignem da ja mogu odma započet radit i da nemam nikakvih briga, od smještaja do posla, do prehrane, do svega. A bolji početak od tog ne možete poželjet. (Danijel)

Kao i dosadašnjim sugovornicima i Danijelu i Sonji je unaprijed dogovoren posao u tvornici za preradu ribe za što su se u njihovu slučaju pobrinuli Matko i Nina koji su im isto tako pronašli i smještaj za prvu ruku. Sa papirologijom također nisu imali problema zbog hrvatskog državljanstva koje imaju. Sonja je mišljenja kako su joj informacije koje je dobila od brata Matka i Nine bile iznimno korisne i kako su joj puno pomogli, ističe kako bi bez njih teško bilo išta od preseljenja na Island. Informacije koje su razmjenjivali bile su iste onima koje su razmjenjivali Danijel i Nina, od egzistencijalnih do onih svakodnevnih aspekata.

Sonja navodi kako prije preseljenja nije istraživala i o drugim gradovima jer je prvo htjela upoznati sistem i steći iskustvo života na Islandu, u čemu su joj, pronalaženjem posla i smještaja te davanjem informacija, prvotno pomogli brat Matko i Nina.

6. 4 Dolazak na Island – prvotni osjećaji i prilagodba klimi

Iduća tematska cjelina obuhvaća setove pitanja vezanih za prvotne osjećaje i dojmove koje su sugovornici imali po dolasku na Island te pitanja vezana za prilagodbu klimi.

Nakon što su donijeli odluku za migracijom, odabrali destinaciju, informirali se i isplanirali preseljenje, zanimalo me kako je izgledao dolazak sugovornika na Island, točnije, kako su se osjećali prilikom dolaska u novu okolinu. Temeljem odgovora ustanovila sam kako su iskustva raznovrsna te su se sugovornici prilikom odgovaranja na to pitanje osvrtni na različite aspekte, odnosno prilikom dolaska na Island doživljavali su različite emocije ovisno o aspektima kojima je svatko od njih u tim trenucima pridavao pažnju.

Gdje sam došo (smjeh)! Zamisli za nas, znači iz našeg podneblja ljudi, pogotovo u Bosni, šume, brda, poloji, ja došo ovde, januar, puše, odnese ko na motoru, nigdje drveta nema, to je kamenje, stijenje. U jednu ruku sasvim nešto novo za nas, kao da smo došli na mjesec, ali fascinantno i prelijepo. (Selim)

(...) jednostavno znam imam sigurnost, neću gledat imam li, razumiješ, jedan euro, ili marku, razumiješ, imam tu marku da kupim djetetu litra mlijeka. Osjećala sam se jako lijepo i to mjesto, bilo je čak pet porodica iz bivše Jugoslavije, znači iz Hrvatske, iz Srbije, iz Bosne je naroda bilo i jako lijep osjećaj (...). (Jasmina)

(...) zbunjeno zato što ništa slično nisam video. Imao sam, sećam se točno, prvi osećaj, sad govorim što se tiče ovako nekog prvog dojma, ne pričam sad vezano za posao ili tako nešto, osećao sam se jednostavno kao da sam došao na mesec (...). (Matko)

(...) kad smo sletili, sjećam se trenutka da sam shvatila da je jedina osoba koju ja poznajem je moj dečko s kojim sam bila samo 6 mjeseci kad smo otišli i to mi je onako u jednom momentu bilo okej, pa ti si gotovo sama tamo, na otoku, daleko od kuće, ali nije mi to bio nekakav velik problem, više mi je to bio nekakav izazov (...). (Nina)

Em, prvo mi je bilo hladno jer sam u krivoj jakni došo (smjeh), e, naravno, malo straha uvijek jer dolazite u nešto nepoznato, u nešto novo, ali sam se isto tako osjećao

i uzbuđeno jer isto idete istraživat nešto novo, drugačije, totalno drugačije u svakom smislu.. (Danijel)

(...) meni kad je novo onda je meni adrenalin, znaš, e. Nisam ja onaj tip da se bojim nepoznatog, ja, ja volim nepoznato, meni je to izazov tako da... (Sonja)

Već iz odgovora sugovornika daje se zaključiti kako su neka prva razmišljanja i osjećaji koje navode bili uvelike određeni destinacijom na koju su pristigli kao i njezinim specifičnostima. Tako su dakle Selim i Matko prije svega bili iznenađeni potpuno drugačijim krajolikom od onoga na koji su naviknuli, kod Jasmine su se probudile pozitivne emocije jer je znala da će biti financijski osigurana, Nina je osjećala blagu nelagodu jer je shvatila da je na izoliranoj destinaciji s Matkom s kojim je tada u vezi bila 6 mjeseci, a Danijel i Sonja su bili uzbuđeni jer su stigli u novu, u potpunosti drugačiju okolinu.

Nadalje, obzirom na geografski položaj Islanda, kao važno pitanje otvara se prilagodba klimi. Ona je kod sugovornika tekla na različite načine, kod jednih brže i lakše, kod drugih sporije i teže.

Selim govori kako mu prilagodba klimi nije bila izuzetno teška te kako je cjelokupna situacija vrlo jednostavna, ukoliko se boravi vani, mora se adekvatno odjenuti. Isto tako, kao olakotnu okolnost navodi to da svi imaju automobile i da se tijekom zime radi unutra, navodi i primjer građevinarskih radnika koji poslove na otvorenim površinama obavljaju ljeti, dok zimi rade u zatvorenim prostorima. Sve u svemu, zaključuje kako je njegova prilagodba na drugačiju i oštriju klimu bila laka.

Jasmina navodi kako joj je vrijeme bilo vrlo neobično u više segmenata. Prvo kada je u pitanju noć koja je zimi gotovo sveprisutna, potom navodi kako joj je bilo neobično što ljeti ne može biti vani samo u kratkim rukavima, a osvrnula se i na vegetaciju te istaknula kako joj je u krajoliku falilo drveće. No, kao okolnost koja joj se svidjela spominje dan koji ljeti gotovo ne jenjava te je tokom tog godišnjeg doba uživala u šetnjama. Kaže kako joj je za prilagodbu trebalo par godina, ali kako je vremenom prestala obraćati pažnju na vremenske uvjete jer bi joj dan uz obitelj te posao i druge obaveze prošao brzo.

S druge strane, Matko navodi kako mu je prilagodba klimi pala izuzetno teško:

Ako ću pričati iskreno, jako teško (...). (...) vjetar je non-stop pošto je zemlja jel, usred okeana Atlantskog tako da je vjetar konstantan i pošto smo mi blizu glečera, znači kad duva vjetar jako je hladno, znači imaš osećaj kao da je neko od frižidera otvorio vrata. Tako da stvarno je jako hladno i recimo što je interesantno što se u jednom danu

promeni četiri godišnja doba. (...). Znači nešto što nisi mogao ni da zamisliš, zbunjen si. (Matko)

Nina, poput Jasmine, govori kako na vrijeme i klimu u globalu nije obraćala preveliku pažnju, osobito nakon što je dobila prvo dijete koje je vremenom krenulo u vrtić te imalo svoje potrebe za rekreacijom. Naviknula se da je vjetar gotovo konstantan te da su česta razdoblja kada kiša ne prestaje padati po tjedan dana. Ističe kako je vrijeme moralo biti ekstremno loše da s djetetom ne bi izašla van. Također, govori kako joj sama zima nije toliko teško padala iz razloga što je ima i u našim podnebljima, a znala je i kako će imati svako ljeto, u smislu u kojemu ga mi poznajemo, obzirom da bi tada dolazila na godišnji u Hrvatsku. Kao posebnost izdvaja već spomenuti vjetar za koji kaže kako se ljudi priviknu ili se ne priviknu. Uz to, dodaje i kako ondje poznaje puno ljudi sa naših područja koji imaju velikih problema sa prilagodbom, osobito kada je riječ o vjetru te o kiši zbog koje budu izrazito depresivni.

Danijelu je pak prilagodba tekla teško. Navodi kako je već samim dolaskom na Island osjetio depresivnost zbog konstante kiše, zime i vjetra jer je ondje stigao sredinom desetog mjeseca kada je zima već uzela maha. Zbog te promjene govori kako mu je splasnulo uzbuđenje koje je zbog preseljenja imao te kako je automatski razmišljao da će se tamo zadržati maksimalno jednu sezonu od šest mjeseci.

(...) konstantno je bio mrak, kiša, vjetar, znači bio sam novi tamo nisam poznao puno ljudi, emm, odradite svoj posao u firmi, dođete u sobu, ne možete otić ni prošetati ni ništa zbog vremenskih uvjeta, zatvorite se u sobu, pogledate neki film, eventualno neku igricu poigrate, čujete se malo sa svojima i idete spavat i onda je tako išlo iz dana u dan. (Danijel)

Osvrnuo se i na razlike u temperaturi rekavši kako one zimi na Islandu nisu vrtoglavo niže nego u Hrvatskoj, ali sam osjet temperature zbog velikih vjetrova itekako jest. Ljeti mu je iznimno falilo biti u kratkim rukavima i na toplim temperaturama, a posebno otežavajuća okolnost je bila duljina trajanja dana u tom godišnjem dobu.

Bila je i jako teška prilagodba zaspati zato što nemaju mraka tijekom ljeta i onda morate jako dobro zamračiti sobu, da dobijete taj osjećaj kao da je stvarno mrak kod nas što bude, ali još uvijek sam osjeću, kad bi legao spavati u deset, jedanaest navečer i vani je normalno, svjetlost posvuda, da je dan i jako, jako je bilo teško zaspati. (...) trebalo mi je jedno dva, tri mjeseca da se na to prilagodim, uvijek sam

zaspao negdje oko dva, tri, ja budem u jedanaest u krevetu i onda do dva, tri se borim s tim da izgubim taj osjećaj da je vani dan. (Danijel)

Iz tog razloga navodi kako mu je barem po pitanju spavanja više odgovarala zima, iako se tokom tog godišnjeg doba osjećao depresivno jer nekada zbog vremenskih uvjeta ne bi mogao izaći prošetati te kako je mrak prisutan i tokom njegova odlaska na posao i po povratku s posla pa je imao osjećaj kao da je radio od zore do večeri.

Odete ujutro na posao po mraku i idete kući s posla po mraku, imate osjećaj ko da ste radili od pet ujutro do deset navečer i to što ste imali dva sata dnevne svjetlosti, to vi niste vidjeli jer se to događa između dvanaest i dva, pola tri, a vi ste tada na poslu u zatvorenom, u tvornici. (Danijel)

Sonja je na Island također stigla u zimu te joj je najteže pala prilagodba na mrak, a primjer koji je dala isti je Danijelovom.

(...) uđeš u taj, ja sam to zvala rudnik, uđeš u fabriku, u rudnik, uđeš u mrak, izađeš u mrak (smjeh), tako da mi je to bilo malo šok. (Sonja)

Bez obzira na to, kaže kako nije bilo nekih većih problema u prilagođavanju, a posebno joj se dojmilo i svidjelo ljeto te kroz šalu spominje kako bi voljela da nema ni ta dva postojeća sata mraka. Spomenula je i kako je od mnogih doseljenika čula za probleme sa spavanjem tijekom tog razdoblja što za nju nije bio problem.

6. 5 Interakcije i socijalni život

Razgovarajući o društvenom životu u novoj sredini, od sugovornika sam namjeravala saznati više segmenata poput kakve su bile njihove prve interakcije sa autohtonim stanovništvom, kako su se ti odnosi razvijali vremenom, a zanimao me i dojam sugovornika o Islandanima. Željela sam saznati i u kojim se omjerima družu sa Islandanima naspram ljudi iz susjednih zemalja ili drugih doseljenika i koji su razlozi odgovora koje imaju.

Prve interakcije sa autohtonim stanovništvom su se kod sugovornika odvijale bez nekih većih teškoća te su sugovornici imali samo pozitivna iskustva.

Selim navodi kako se na poslu nije puno pričalo, ali kako su Islandani bili vrlo prisni i pristojni sa njim, bilo je i humora, nudili su ga kavom i cigaretom, pokazivali mu gdje se jede

i slično. Ono što se njemu osobito dojmilo kod Islandčana je to što su direktni i što ne rade jedni drugima iza leđa.

Jasmina navodi kako je imala jednu prijateljicu Islandčanku koja je često bila uz njih i pomagala im u različitim potrebama te kako je stekla dojam da su Islandčani poput nas, samo što žive drugačijim načinom života i puno su slobodniji.

Matko u svom odgovoru otvara važno pitanje: pitanje jezika i jezične barijere. Govori kako mu je u početku bilo malo čudno zbog njihovog jezika koji do tad nikada nije čuo, ali kako se osjećao jako dobro jer se uglavnom družio sa mlađom populacijom za koju kaže da odlično priča engleski. Navodi kako se zbog toga uvjerio da je donio pravu odluku odlučivši se za Island, a ne za Njemačku. Ističe kako su svi bili izuzetno uslužni te kako su se i oni koji ne barataju najbolje engleskim jezikom trudili razgovarati s njim barem govoreći pokoju riječ, a onda koristeći pantomimu. Osvrnuo se i na dobro poznate stereotipe o sjevernjacima kao hladnim ljudima za što tvrdi kako on nije stekao takav dojam, a kao mogući razlog tomu navodi što se doselio u malo mjesto u kojemu se ljudi lakše prihvaćaju.

Nina tvrdi kako su prve interakcije bile iznimno pozitivne te je ispričala anegdotu o situaciji koja im se dogodila kada su tek došli na Island. Naime, govori kako su preko šefice za koju tvrdi da je bila izrazito otvorena i spremna za pomoć, upoznali još jednu ženu istih karakteristika i kroz razgovor s njom su spomenuli kako namjeravaju kupiti televizor, a ona im je odmah pronašla čovjeka koji prodaje svoj televizor i odvezla ih do njega što je Ninu iznimno iznenadilo, a još veće iznenađenje i oduševljenje Islandčanima u tom samom početku uslijedilo je kada im je taj čovjek rekao da televizor plate kada budu mogli.

Ne znam jesmo mi naišli na takve ljude ili ne znam, kad si možda pozitivan pa privlačiš takve ljude. (Nina)

Danijel navodi kako su Islandčani u početku bili suzdržani, opisuje ih kao ljude podosta povučenije od ljudi sa Balkana¹, ali kako je komunikacija tekla odlično kada su se bolje upoznali.

Sonja se u odgovoru, kao i Matko, dotaknula jezične barijere te kroz prizmu toga objasnila svoje prve interakcije sa Islandčanima. Navodi kako se komunikacija odvijala na

¹Kao kratku napomenu spomenut ću kako su se kroz intervju koristili termini "Balkan" i "Balkanci" pod čime sugovornici prvenstveno misle na Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu te Srbiju.

različite načine zbog specifičnog naglaska koji Balkanci imaju pričajući engleski jezik kao i zbog specifičnog naglaska koji Islandđani imaju dok ga koriste.

Pa, em, bilo je komično da ne kažem, sad iz ove perspektive kad pogledam, vjerojatno je bilo očajno, ne znam (smjeh). (...) a bilo je zabavno, mislim bilo je onako, kažem ti ljudi se jako trude, trude se oni da te razumiju, trude se da ti pomognu, da te upute, da ti odgovore, em, naravno tamo ne žive samo Islandđani, žive i ostale nacije, bilo je Filipinaca, bilo je, Poljaka dosta ima, ne znam ima i ostalih ljudi koji ovako su došli tamo da rade, Latvija, Litva, ne znam ima ih od svud isto, em, tako da svi smo tako natucali na svom taj engleski. (Sonja)

Kako je vrijeme prolazilo, navodi kako su se svi skupa izvježbali te je komunikacija počela teći u potpunosti fluidno.

Nadalje, svi su se sugovornici povezali sa ljudima iz svojih i susjednih zemalja koji također borave u Höfnu pri čemu se misli na ostale Hrvate, Bošnjake i Srbe. No, neki sugovornici to nisu učinili sa svima, odnosno, objašnjava Nina, svi su se poznavali, ali nisu se svi sa svima družili.

Selim i Jasmina govore kako je u vrijeme kada su oni preselili na Island, u Höfnu bilo malo ljudi sa područja bivše Jugoslavije tako da su se sa svima povezali i družili, no kako ih sada ima puno više pa tako i onih koji im ne odgovaraju, to više nije slučaj. Jasmina spominje i kako su se ti narodi prijateljili bez obzira na prošlost, za što držim da je još jedna specifičnost destinacije kao što je Island obzirom na daljinu i drugačiji mentalitet te neusporedivo manji broj doseljenika svakog od naroda sa područja bivše Jugoslavije u odnosu na Njemačku i ostale poznate migracijske destinacije.

(...) pa vjeruj da sa svima smo bili prijatelji, al nije nas puno bilo u tom gradu kad smo mi došli. Tako da, uopće nije niko gledao ništa ni koje si vjere ni ko si ni šta si, jednostavno narod se... Ono s vremena na vrijeme odemo na kafu, razgovaramo, nije bilo nikakvih nekakvih tenzija po tom pitanju, recimo to je za jednu veliku pohvalu. (Jasmina)

Matko ističe kako se povezao i kako se druži sa Hrvatima, Bošnjacima i Srbima zbog istog ili sličnog jezika, istog smisla za humor i veće društvenosti od Islandđana. Isti slučaj nalazim i kod Danijela, naravno, najviše se družio sa Ninom, Matkom i Sonjom, a sa ostalim

prijateljima iz Hrvatske i susjednih zemalja se često družio vikendom, išli su zajedno na nogomet i igrali igrice na Playstationu jedni kod drugih.

Nešto drugačija situacija je sa Ninom i Sonjom koje se u znatno manjoj mjeri družu sa ostalim Hrvatima, Bošnjacima i Srbima. Nina navodi kako je većina tih ljudi na Islandu nezadovoljna životom i poslom te kako pate za svojim zemljama, no svejedno ostaju na Islandu što sugovornici nikako nije jasno. Tvrdi kako se žale na posao koji rade, dok se ne trude učiti jezik kako bi mogli napredovati te kako ju se, kada kaže da je jako zadovoljna ondje, u tim grupama ljudi proziva. Kao objašnjenje zašto im se razilaze pogledi navodi:

Pa u smislu da su, da je većina njih nezadovoljna i u smislu da ti među ljudima vrlo često ne smiješ reć da si zadovoljan jer te se odma proziva jer ti moraš bit nostalgicar i ti moraš patit za svojom zemljom inače ti nisi pravi domoljub. (Nina)

Opisuje i zbog čega su ostali Hrvati, Bošnjaci i Srbi nezadovoljni na Islandu.

Svime, ne znam to je fascinantno da ljudi dođu gore, većina njih sa nekakvim dugovima, ne zato što im se dolazilo nego zato što su morali, znači iz nužde i pruži im se bolji život, pruži im se, sad govorim finansijski, znači nekakva finansijska sigurnost i svi su prezadovoljni prva dva, tri mjeseca i onda nakon ta dva, tri mjeseca kad vide kako sustav funkcionira, da je radnik zaštićen, onda kreće izmišljanje, ja neću to radit, ja ovako, njima je to ispod časti neki poslovi ili ne znam ni ja (...). Masovno su nezadovoljni, al ostaju i ništa ne mijenjaju, što je jako zanimljivo. Nezadovoljni su sa poslom, jako je teško u ribi, preteško, otić će nam leđa, al niko ništa ne mijenja, vrlo rijetko ko ode iz te firme. Mislim, to je posao kakav je, fizički, ali ako ti je teško, naravno, gledat ćeš da nešto poduzmeš, učit ćeš jezik, potrudit ćeš se nešto da promijeniš, međutim ti svi ljudi koji se žale, apsolutno ništa ne poduzimaju, al apsolutno ništa. (Nina)

Dakle, upravo navedeno razlog je zašto se Nina na Islandu generalno ne družu sa Hrvatima, Bošnjacima i Srbima izuzev par ljudi u koje se ubrajaju i ostali sugovornici. Iako digresija, kratko ću se zadržati na ovom citatu, osobito iz razloga što su se sugovornici kroz intervju u više navrata osvrtnali na druge hrvatske, bosanske i srpske doseljenike kroz prizmu otežane prilagodbe i negativnih percepcija koje imaju o životu na Islandu. Iz priloženog citata saznajemo zanimljive informacije o ostalim doseljenicima poput problema integracije do kojega prvotno dolazi odbijanjem da se uči jezik. Te su se stavke kroz intervju dotaknuli svi sugovornici. Također, na temelju priloženog citata rekla bih kako je opće nezadovoljstvo

među Hrvatima, Bošnjacima i Srbima u Höfnu prvotno uzrokovano ekonomskim aspektima zemalja iz kojih dolaze jer sam od više sugovornika dobila informacije kako većina tih ljudi na Island dolazi prvenstveno poradi zarade, za što bi možda ekstremno bilo reći da se radi o prisilnim migracijama, no kako bilo, poznato je da ih dosta pati za matičnim državama što očigledno stvara prepreku za adaptacijom, kako po pitanju napredovanja, učenja jezika, prilagodbe klimi, ostvarivanja prijateljstava sa domicilnim stanovništvom, tako i ostalim.

Nadalje, kao razlog zbog kojega se Sonja ne druži sa ostalim zemljacima te Bošnjacima i Srbima navodi drugačija razmišljanja kao i ogovaranja.

(...) da ne vređam nikog, ali neka razmišljanja su iz prošlog stoljeća i takve stvari i onda ti, koliko god hoćeš da budeš kulturni i, i okej, ovoga, ne možeš, možeš jedno vrijeme da budeš pristojan i nešto, ali za druženje definitivno ne, ja ne.(...). Ne mogu ja taj naš, to tračanje, prepričavanje, to meni nije... ko više radi u ribi, ko manje, ko više dobije sati uplaćeno, ko manje... Tako da ne, ne, sa našima ne volim da se družim, s par ljudi definitivno sam se družila, Danijel, Matko, Nina, taj dečko iz Bosne, poslije je došla jedna cura iz Bosne i to je to. (Sonja)

Nakon što sam dobila odgovore, zanimalo me što bi sugovornici rekli, s kime se druže više, jesu li to Hrvati, Bošnjaci i Srbi ili Islandđani i druge nacionalnosti kojih ima u Höfnu.

Sukladno prethodno navedenim odgovorima Nine i Sonje, lako je zaključiti kako se one više druže sa ljudima drugih nacionalnosti, naravno, pored Matka i Danijela. Nina navodi kako joj je društvo dosta šaroliko, ali da je u njemu dosta Islandđana. Najviše se druži sa dva para gdje su muževi Islandđani, dok je od jednog žena sa Tajlanda, a od drugog iz Tanzanije. Interakcije sa Islandđanima iz sadašnje perspektive opisuje jednako pozitivno kao što je bilo i na samom početku, stoga navodi kako joj se onaj prvi dojam o njima kao naciji samo potvrdio. Spomenula se i izuzetaka, ali govori kako nigdje nije naišla na neljubaznost niti sreća osobu koja joj nije bila spremna pomoći u bilo kojem aspektu. Kao primjer daje i kolege sa posla od kojih su gotovo svi Islandđani te ističe da čim se dogodi neka nova situacija ili ima nedoumice, može pitati bilo koga, od šefice do svakog zaposlenika.

Sonja je već u samom početku boravka na Islandu, na tečaju islandskog jezika upoznala nekoliko prijateljica s kojima se od tada družila cijelo vrijeme. One su bile iz Mađarske, Njemačke i Švedske, a bila je i vrlo dobra prijateljica sa Islandđankom kod koje je živjela, no ona je bila jedina od Islandđana s kojom se družila privatno. Islandđane opisuje kao stidljive ljude.

A Islandđani su, oni su meni jako komični ljudi, znaš, em, oni su užasno stidljivi, jako su stidljivi, zatvoreni su. (...). Znači oni kad su pijani, oni tebe žene, vode te u nebesa, ne znam ni ja, a kad je trezan neš ga vidit, on se sakrije, on te ne zna na ulici. Oni su tako, tako su čudni eto (smjeh). Mnogo su čudni, a smiješni, meni je to bilo mnogo smiješno. (Sonja)

Selim i Matko tvrde kako se sa svima druže podjednako. Selim se dosta družio sa jednim Islandđaninom kojega je upoznao na poslu te navodi kako mu je to puno pomoglo u savladavanju islandskog jezika jer je on kao doseljenik iz zemlje koja nije u Europskoj Uniji morao imati odslušano 150 sati islandskog jezika, da bi četvrtu godinu mogao dobiti zeleni karton. Pored toga, govori kako se generalno druži i sa Islandđanima i ostalim nacijama. Matko navodi kako se druži sa svima, osobito jer je išao na nogomet gdje je bilo više nacija, no ipak tvrdi da u društvu ima najviše Islandđana i to mlađe populacije. Ističe kako bi se volio družiti sa još više njih, no jezična barijera mu to ne dopušta. Islandđane vidi kao opušteno i smirene ljude te navodi kako se sve odrađuje i rješava s lakoćom i bez pritiska što mu se osobito sviđa. Govori kako nikada nije imao problem sa dobivanjem godišnjeg odmora u vrijeme kada ga je želio, sa ranijim izlascima s posla ukoliko ima važnih obaveza i slično.

Znači to su ljudi koji su puhh, jednostavno postoji sigurnost, sve je sigurno, znači nema straha ako nešto uradiš da će ti neko skinuti nešto s plate (...). Jednostavno nema te vrste nekog pritiska na koji sam ja ovde naviko i kad razgovaram s njima, jednostavno je, nije problem, znači bukvalno s čim god sam se ja susreo, s nekom mojom poteškoćom, nešto za što sam ja smatrao da će biti problem, jednostavno su ljudi uvijek izašli u susret i rekli nije problem. (Matko)

Iz citata se daje primijetiti kako brige i strahovi koje je u Hrvatskoj imao kada se govori o poslu, više ne postoje što možemo uzeti kao jednu od usporedbi Hrvatske i Islanda.

Jasmina i Danijel se za razliku od ostalih sugovornika ponajviše druže sa Hrvatima, Bošnjacima i Srbima. Jasmina objašnjava kako se ponekad druži i sa Islandđanima, osobito jer je njezina kćerka ondje odrasla i svakodnevicu provodi uglavnom s njima. Tako je Jasmina upoznala neke roditelje od prijatelja s kojima joj se kćer druži te je navela primjer kada je išla na večeru i druženje kod jednih od tih roditelja, no govori kako se jednostavno ne pronalaze u potpunosti, prvenstveno jer ne dijele iste brige.

(...) sad ta njegova mama je nas zvala i na večeru i na sve, mislim sve je to divno i krasno, mi pričamo, ali nemamo mi, ono znaš to su naše brige neke druge, iz naše

zemlje. Mi o raznim stvarima pričamo jer mi znamo situacije, ta Islandanka ne razumije recimo, njima je nepojmljivo recimo, mi šaljemo našim roditeljima novac, oni svojim roditeljima ne daju ništa, oni nemaju taj osjećaj jer njihovi roditelji su uvijek imali. Tako neke stvari, dok mi više možemo, nebitno je iz Srbije, Hrvatske, možemo te priče podijelit međusobno, bolje se razumijemo. (Jasmina)

Danijel ističe kako više vremena provodi u društvu Hrvata, Bošnjaka i Srba, no kako se vremenom sve više i više počeo družiti i sa Islandanima. S njima se više družio na nogometu, a sa našim ljudima i susjedima privatno. Kasnije su se u privatna druženja ubrajali i Islandani, a bilo je i situacija kada su se svi skupa međusobno družili. U tim situacijama se koristio isključivo engleski jezik, a najviše takvih slučajeva miješanih druženja bilo bi za rođendane, "aldumaš" i slično. U posebno dobrim odnosima bio je sa jednim od šefova, Islandaninom, s kojim se redovito družio i privatno. Razlog ipak nešto veće povezanosti sa Hrvatima, Bošnjacima i Srbima je taj što Islandani imaju drugačiji mentalitet i humor na što se sve dovezuje i jezična barijera.

(...) na primjer neke stvari koje vi se šalite i pričate na originalan, pričate na vašem materinjem jeziku, to kad prevedete na engleski, to apsolutno izgubio smisao, e, tako da onda, naravno da ću se družiti puno više s našim ljudima nego s njima. (Danijel)

O Islandanima je u početku mislio kako su podosta hladni, ali mirni, opušteni i staloženi. Kako se vremenom sve više družio s njima, dojam o Islandanima kao hladnim osobama mu je blago splasnuo. Navodi kako imaju smisla za humor i kako su apsolutno uvijek spremni pomoći, jedna od stavki koju su u nekom dijelu intervjuja spomenuli svi sugovornici. Ističe i kako bi, obzirom da je i u Hrvatskoj i nešto kasnije na Islandu radio u turizmu i upoznao puno nacija svijeta, Islandani bili u top tri nacije na njegovoj ljestvici.

6. 6 Oblici druženja, potencijalna promjena ponašanja i udruženja migranata

Nakon što sam od sugovornika dobila prethodno navedene odgovore i informacije, zanimalo me kakve oblike druženja ondje prakticiraju i razlikuju li se oni od onih koje prakticira domaće stanovništvo. Također, iako su se sugovornici povezali sa zemljacima i susjedima, željela sam saznati postoje li kakva udruženja migranata. Naposljetku, nastojala sam saznati jesu li sugovornici morali mijenjati neka od svojih ustaljenih ponašanja i jesu li postojala određena ponašanja, navike i običaji u Islandana koji su im bili neobični te jesu li ih prihvatili ili možda preuzeli neke od njih.

Što se tiče oblika druženja koje prakticiraju Islandđani sugovornici su u odgovorima bili suglasni. Ondje nema kafića i noćnih klubova kao na područjima iz kojih oni dolaze. Sonja navodi kako Islandđani nemaju ustaljenu kulturu ispijanja kava poput Balkanaca te kako su Islandđani skandinavski tip ljudi odnosno veliki radoholičari. Navodi kako je njeno mišljenje da dosta vuku na Amerikance iz razloga što imaju mnogo novca kojega ne mogu potrošiti pa tako svako malo kupuju još noviji automobil, kuću, televizor i slično. O navedenom sam čula i od Selima i Danijela, a od sugovornika nitko nije počeo prakticirati isto. Drugo, kada se radi o kućnim druženjima, obavezno se dogovara što će tko ponijeti, dok se u nekim slučajevima konzumira isključivo ono što si sam donio. No, saznajem kako se Islandđani više druže sa obitelji i rodbinom, a tek onda sa prijateljima. Od Nine doznajem kako ondje ne postoje nenajavljeni međusobni posjeti kao što je to prisutno kod nas.

(...) dosta više poštuju tuđe vrijeme. Nema da ti neko bane u kuću bez da te nazove, da se najavi ili da pita jel imaš vremena. Nije nepristojno da ti sad kažeš da moraš ić negdje kad ti neko dođe, to je apsolutno okej ili nije nepristojno reći dovedite djecu kod nas da se igraju od 4 do 6, i oni, oni u 6 dolaze i pokupe svoju djecu. Znači nema, to nije nepristojno, to je poštivanje tuđeg vremena. (Nina)

Također, atmosferu na druženjima i večerama kod Islandđana sugovornici opisuju kao puno formalniju nego što to biva na druženjima na koja su oni naviknuli.

(...) kod njih je to sve, ajmo reć, službenije nego kod nas. Smatram da je to kod nas apsolutno opušteno i sve, zafrkancija i sve, mislim, bude toga i kod njih, ali ne u tolikoj mjeri ko kod nas. Tak da ono, kad ideš na večeru i sve, ko da ideš u, ajmo reć, restoran na večeru, ne ko da ideš kod nekog kuć, dok kod nas, zna se kad ideš kuć kod nekog, ulaziš sam, lupaš vratima (smjeh), boli te briga za sve, a kod njih je ipak ono, ne znam, barem sa se ja tak osjećo ko da je, ko da je ajmo reć profesionalnije, ozbiljnije nego kod nas. (Danijel)

Isto tako, u Höfnu su u slobodno vrijeme dosta učestali odlasci u restorane što sugovornici baš i ne prakticiraju u mjeri u kojoj to radi autohtono stanovništvo. Selim tvrdi kako nije naviknuo odlaziti u restorane, a govori kako ih osobito nije pohodio prvih par godina na Islandu iz razloga što su cijene hrane vrtoglave. Saznajem kako su on i Jasmina u restorane počeli odlaziti tek posljednjih par godina, ali samo u posebnim prigodama poput rođendana.

Sugovornici navode kako vikendom Islandđani obavezno idu u restoran, a potom na privatne zabave gdje uživaju velike količine alkohola što im je bilo vrlo neobično, ali su prihvatili situaciju. Obzirom da iznimno puno rade, Matko drži kako je Islandđanima to ispušni ventil, dok Danijel govori kako je primijetio da klima ima veliki utjecaj i na njih iako su ondje rođeni, te kako ih je mnogo u razdobljima lošeg vremena dosta depresivno, stoga je tada konzumacija alkohola znatno veća. Sugovornici ističu kako su cijene alkohola i cigareta na Islandu iznimno visoke pa ih većina alkohol konzumira ponekad ili ga ne konzumira uopće jer to smatraju nepotrebnim trošenjem novca.

Sugovornici ponekad prakticiraju neke od oblika druženja zastupljenih kod Islandđana u Höfnu, osobito kada se druže sa njima, ali generalno se običavaju družiti na načine na koje su se družili i prije preseljenja na Island.

Osvrnuvši se na načine na koje se u Höfnu provodi vikend, sugovornici su već sami otvorili iduće pitanje, pitanje onoga što im je kod Islandđana neobično.

Selim i Jasmina pričaju kako je ondje u potpunosti normalan i čest slučaj da žena ima više djece sa različitim muškarcima i obrnuto te da oni sasvim normalno funkcioniraju, svi skupa odlaze na školske priredbe i slično. Jasmina ističe kako se tu ženu ne naziva nikakvim pogrđnim nadimcima kao što bi to bilo kod nas jer je to ondje sasvim normalan slučaj. Također, navodi kako postoji i dosta djece koja su začeta na jednoj od zabava vikendom te da nikada ne dolazi do situacije da muškarac odbija brigu o tom djetetu nakon što se utvrdi očinstvo. Uz još navedenih primjera, ističu kako im je u početku sve to skupa bilo neobično, a kasnije im se počelo sviđati to što se takve situacije rješavaju na lijep način te što nitko ne ispašta.

Selim i Matko spominju kako im je bilo neobično kada se tijekom jela podrigne jer nisu naviknuli na to. Danijelu je posebno neobično bilo to što se ljudi strogo drže pravila, primjerice kada govorimo o vožnji kao i jedan zanimljiv detalj, a to je da policajci u tom gradu ne nose pištolje.

Nina se iznenadila količinom ljubaznosti Islandđana, a spomenula je i kako joj je neobičan običaj koji se prakticira za vrijeme Božića, a to je da kod Islandđana postoji trinaest Djeda Mrazova te se djecu dariva trinaest dana, ali navodi kako to dosada nije počela prakticirati niti ima tu namjeru i želju.

Sonja je ispričala kako je u par navrata uzastopno ujutro pravila kavu te bi svaki put ponudila Islandđanku s kojom je živjela koja je uvijek pristajala, a često bi se dogodilo da bi iduće jutro Sonja sjedila na istom mjestu te bi njezina cimerica sebi napravila kavu i sjela kraj nje bez da ju išta pita što je sugovornici bilo jako neobično. Navodi kako njenoj cimerici to uopće nije bilo nepristojno niti je vidjela problem u tom te ističe kako je na takvim primjerima naučila o kulturnim različitostima.

Sve u svemu, nabrojeno je još puno raznovrsnih primjera, a sugovornicima su mnogi od tih različitih aspekata postali sasvim normalni, no mnoge od njih ne prakticiraju privatno. Neki od sugovornika navode tek poneke prakse koje su usvojili poput objedovanja manje začinjene hrane i više ribe, stavljanja uspavane bebe u kolicima na terasu, detaljnog recikliranja kućnog otpada, prestanka pušenja u kući ili stanu i smanjenja pušenja općenito, pletenja vunениh kapa i rukavica.

Vezano uz udruženja migranata, sugovornici navode kako ona u nekom pravom smislu riječi i poput primjerice onih u Njemačkoj ne postoje. Matko spominje kako su ponekad bile organizirane različite radionice i kako postoji jedan prostor gdje se vikendom dolazi igrati igre poput pikada i biljara, a na oba ta događanja sudjeluju i Islandđani i doseljenici što je zapravo prvotno i organizirano kako se imigranti ne bi osjećali zapostavljeno. Saznajem kako je jedina situacija u kojoj se okupljaju svi došljaci sa područja bivše Jugoslavije u vidu nečega organiziranog "Balkan party".

(...) na primjer mi smo imali to da smo jednom mjesečno u kafiću imali Balkan party i onda svi sa prostora bivše Jugoslavije idemo na to, ajmo reći da je to nekakvo udruženje, gdje se svi onda sastajemo i u kafiću onda svira naša glazba i ono, malo balkanski stil uveli tamo, barem jednom mjesečno da imamo gdje izać i zabavit se, a da nije uvijek po islandskim standardima izlazaka. (Danijel)

Danijel navodi kako je taj događaj koji se održava jednom mjesečno osmislila djevojka iz Bosne i Hercegovine koja je odrasla na Islandu te priča oba jezika. Ističe kako odaziv redovito bude velik te kako većinom dolaze samo Balkanci, no zna se naći i poneka grupa Islandđana.

(...) Islandđani su bili isto u kafiću, njih jedno desetak i oni su cijelu večer po svome, kartali, pili, e onda kad su se napili, onda su počeli i plesat i skakat s nama, onda, imam neki osjećaj (smjeh) ko da su se tad oni prilagodili našoj situaciji, nama, e, a ne da smo se mi morali njima prilagođavat. (Danijel)

Iz prethodna dva citata se uočava zanimljiv način razmišljanja sugovornika u kojemu se uviđa potreba za ovakvim i sličnim druženjima i okupljanjima te kako poimanje i samo odvijanje zabave u Islandāna i ljudi iz bivše Jugoslavije nije isto. Također, posebno mi se doima zadnji dio rečenice prethodnog citata gdje se da ustanoviti kako se sugovornik ondje prilagođava na različite segmente, a "Balkan party" je situacija u kojoj to ne mora činiti on, već domaće stanovništvo ukoliko je prisutno na događanju što je sugovorniku, za promjenu, odgovaralo.

6. 7 Islandski jezik, zaposlenje i radnički sindikat

Sugovornici ističu kako im je islandski jezik izrazito težak, no svi su ga učili i položili četiri stupnja jezika. Razlika je bila u tome što su neki od sugovornika imali želju naučiti tečno pričati islandski jezik, dok su neki željeli naučiti osnove jezika dovoljne za opće sporazumijevanje. Na navedeno su utjecali planovi sugovornika o trajnosti njihove migracije. Selim, Jasmina, Matko i Nina se na Islandu namjeravaju zadržati i najvjerojatnije ostati živjeti ondje, dok kod Danijela i Sonje to nije slučaj. Također, saznajem kako su doseljenici na Islandu obavezni položiti četiri stupnja islandskog jezika, a oni koji namjeravaju ostati na Islandu i dobiti državljanstvo nakon sedam godina boravka, moraju polagati državni ispit islandskog jezika na koji ne mogu pristupiti bez prethodno položena četiri stupnja.

Selim tvrdi kako se trudio naučiti islandski jezik iz zahvalnosti prema Islandāanima, zbog mogućnosti napredovanja na poslu kao i zbog svoje djece. Navodi kako se na Islandu sa znanjem islandskog jezika može zaposliti gdje god se poželi.

Ovo je znači zemlja mogućnosti, ako si završio školu dobru, nauči jezik i odma se prijavi i brzo ćeš dobit taj poso. (Selim)

Jasmina se osvrnula na vezu između učenja jezika i mjesta zaposlenja rekavši kako je išla na tečaj, no radila je u tvornici prerade ribe gdje se nije puno pričalo, a gdje nije bilo ni puno Islandāana. Ističe kako takva situacija uvelike usporava proces učenja. Jezik je osrednje počela pričati nakon pet godina, a nakon jedanaeste godine pa nadalje navodi kako je stekla sigurnost i slobodu. Osobito važna stavka u tom procesu je bila promjena posla i zaposlenje u školi gdje je, kako navodi, stekla sigurnost u komunikaciji.

Identično navodi i Nina koja je imala isti put kao Jasmina, prvo radeći u tvornici prerade ribe, potom u školi. Smatra kako je tečaj bio sama teorija, dok je praksa bila nešto

sasvim drugo. Zadovoljna je kako barata jezikom, ali želi naučiti još puno više i doći do razine kada će moći mijenjati nastavnicu islandskog jezika. Kao najteži dio islandskog jezika izdvaja mnoga pravila koja u njemu postoje jer svako od tih pravila ima više desetaka iznimki.

Matko je završio četiri stupnja islandskog jezika, no tvrdi da jezikom još uvijek ne barata najbolje, ali i dalje ga uči i ima ga želju što je više moguće savladati kako bi komunikaciju sa domaćim stanovništvom tečno mogao voditi i na islandskom, a ne samo engleskom jeziku. Također, motiviran je savladati jezik jer u budućnosti ima želju napredovati i mijenjati trenutni posao.

Danijel se također osvrnuo na utjecaj mjesta zaposlenja u učenju jezika. Tvrdi kako je nakon položenog tečaja naučio samo osnove, a ostatak je učio u razgovorima. Kako je kao i svi bio zaposlen u tvornici prerade ribe, nije imao priliku i tokom radnog vremena učiti jezik u onoj mjeri u kojoj bi ga učio i upijao da je radio striktno sa Islandanima. Govori kako je islandski jezik počeo koristiti još manje kada je promijenio posao i zaposlio se u turizmu gdje mu je primaran bio engleski jezik, što je na kraju dovelo do situacije da je islandski pričao samo pri odlasku u trgovinu, banku i slično. Što se tiče druženja sa Islandanima, navodi kako se isto tako uglavnom koristio engleski jezik.

Sonja drži kako joj tečaj islandskog jezika uopće nije bio od koristi te kako sam jezik, pored osnova, nije naučila govoriti na što je također utjecao posao na kojemu se islandski jezik baš i nije upotrebljavao.

Što se tiče zaposlenja, kako je u već više navrata spomenuto, svi su sugovornici u početku radili u tvornici za preradu ribe. Selim je u tvornici radio za svo vrijeme bivanja na Islandu, a trenutno je u situaciji da se prebacuje na drugi posao. Jasmina i Nina su se nakon rada u tvornici zaposlile u školi kao asistentice nastavnicima, dok su Sonja i Danijel nešto kasnije počeli raditi u kući koja se iznajmljuje turistima. Matko je ostao raditi u tvornici, ali je u više navrata promijenio poziciju.

Sugovornici su mišljenja kako se na Islandu nije teško zaposliti, a više pozicije dobivaju se boljim vladanjem islandskog jezika.

Ono što se sugovornicima osobito dojmilo su uvjeti rada na Islandu kao i sam radnički sindikat skupa sa svim pogodnostima koje sa sobom nosi. Ističu kako su zadovoljni

primanjima, fleksibilnošću radnog vremena, međuljudskim odnosima, mogućnošću napretka i povećanja primanja te mnogim drugim segmentima.

Također, govore kako je radnik izuzetno zaštićen, a Danijel nabraja i neke od pogodnosti sindikata kao što su stanovi u glavnom gradu koji su namijenjeni isključivo radnicima, ne turistima i koji se mogu iznajmiti po minimalnoj cijeni, potom razne popuste za korištenje teretana, bazena, kod unutarnjih letova, polaganja bilo kojeg tečaja jezika i slično.

Obzirom da radnički sindikat u današnje vrijeme ima rijetko koja država, držim kako je isti jedna od važnih specifičnosti ove migracijske destinacije.

6. 8 Održavanje veza sa zemljama podrijetla i planovi za budućnost

Obzirom na veliku udaljenost između matičnih zemalja sugovornika i Islanda, zanimalo me koliko često odlaze u posjet domu, jesu li u kontaktu s obitelji i prijateljima te kakve su reakcije poznanika kada kažu da žive na Islandu. Uz navedeno, zatražila sam ih da mi ispričaju kako bi opisali svoje iskustvo migracije na Island te koji su im planovi za budućnost.

Selim i Jasmina su u posjet domu u Bosnu i Hercegovinu u početku išli svake dvije godine, a kasnije svakih godinu dana. Matko, Nina i Sonja su u Hrvatsku odlazili svake godine, a Danijel je kući znao odlaziti i do četiri puta godišnje.

Nadalje, svi su sugovornici u kontaktu sa obitelji i prijateljima, iako su sa nekim prijateljima vremenom izgubili kontakt. Ti su kontakti sa obitelji bili učestali, no sa prijateljima nešto rjeđi.

Nema tu nekih kontakata da čovjek kaže ekstra, da se svaki dan čujemo il svake sedmice, kad imamo vremena, oni se jave, kad imam vremena, ja se javim, upravo iz otih razloga i vremenska razlika postoji, dva sata ste vi sad ispred nas, poslovi su drugačiji (...). (Selim)

Dok su na odmoru u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini, ljudi se često raspituju za Island, a kada kažu da ondje žive i rade nekom tko to nije znao, svi reagiraju sa iznenađenjem i čuđenjem. Nina navodi primjere pitanja koja joj ljudi često postavljaju, kako kaže, svaki put kada dođe na godišnji odmor iako je mnogima u više navrata pričala o Islandu.

Uglavnom me pitaju o klimi, pitaju me o načinu života, pitaju me o izgledu Islandčana, pitaju me o prirodi, kako priroda izgleda, pitaju me, ne znam, o nekim aktualnim temama poput što je sada vulkan što je eruptirao, potresi i tako. Onda imaš i neke osobe koje zanima posao, šta se gore radi, šta se pravi, kakvi su poslovi, kakvi su uvjeti, ali eto, uglavnom se ljudi baziraju na taj neki turistički dio i pitaju kad bi došli i tako. (Nina)

Također, od sugovornika saznajem kako je mnogo ljudi pokazalo interes za preseljenjem na Island, no zbog klime i udaljenosti se ne mogu odvažiti na taj potez.

Sugovornici svoje iskustvo migracije na Island opisuju isključivo na pozitivne načine.

Pustiš, i dan danas čovjek pusti suzu i kad odraste zbog roditelja, al znaš, okrene se prva krivina, kreneš, znaš gdje ideš, imaš svoje obaveze, svoj život. Tako da, ne bi se pokajo znači ni danas dan. (Selim)

Ja volim otić u svoju Bosnu i vidt svoje, al ja vidim kako to dole ide i da je ljudima vrlo teško, neki ljudi imaju jako dobre poslove, a neki nemaju i to je tuga. Ovde je to lakše, ja kažem nek imam deset razreda, ti ćeš sebi nać poso, a dole sa srednjom i fakultetom ne možeš nać poso... i šta da ti dalje pričam. Znači, ja sam prezadovoljna! (Jasmina)

Pa, to je... jedno od najzanimljivijih, za mene osobno, najizazovnijih iskustava koje sam imala u životu. (Sonja)

Planovi za budućnost se u sugovornika razlikuju. Selim i Jasmina namjeravaju ostati na Islandu gdje ključnu ulogu igra činjenica da su im ondje i djeca, odnosno dvije kćeri, a u tijeku im je i izgradnja stana koji su kupili. Matko i Nina također planiraju ostati na Islandu, napredovati u učenju jezika te u poslovima, podizati ondje djecu te uskoro kupiti nekretninu. Danijel više nije na Islandu, a do povratka je došlo uslijed pojave pandemije korona virusa jer je izgubio posao u turizmu, a u međuvremenu se zaposlio nedaleko od rodnog mjesta, u Hrvatskoj te mu je plan za budućnost ostati u Hrvatskoj, što je, kako navodi, već neko vrijeme priželjkivao, obzirom da je na Islandu prvotno planirao biti šest mjeseci, a na kraju je ondje proveo četiri godine. Sonja također više ne boravi na Islandu, a kao razlog navodi loš socijalni život kao i ljubavnu situaciju. Vratila se u Njemačku kod majke te se ondje zaposlila, no navodi kako se u Njemačkoj ne vidi dugoročno te kako je moguće da se već za nekih godinu dana vrati u Hrvatsku ili pak ode na neku drugu destinaciju u inozemstvu.

7. Zaključak

Tema ovog rada je bila prikazati lančanu migraciju hrvatskih i bosanskih migranata na Island u Höfn. Za ciljeve je bilo postavljeno utvrditi zašto je došlo do odluke o migraciji te kako je došlo do odabira atipične migracijske destinacije kao što je Island. Također, cilj je bio opisati tijek lančane migracije kao i proces prilagodbe na novu okolinu, opisati proces učenja jezika, uvidjeti zadovoljstvo sugovornika uvjetima rada, opisati održavanje veza sa zemljama podrijetla te dobiti uvid u planove za budućnost. U svrhu ispunjenja ciljeva, provedeno je kvalitativno istraživanje metodom polu-strukturiranog intervjua kojim su dobiveni odgovori na pitanja iz pripremljenog protokola kao i na brojna potpitanja koja su se pojavila kroz provođenje intervjua.

Rezultati pokazuju kako je kod sugovornika do odluke o migraciji došlo zbog ekonomskih, političkih i osobnih razloga. Na odabir destinacije je izričito utjecala činjenica da su na Islandu imali obiteljsku vezu (jedni druge) koja im je uvelike pomogla kod razmjene informacija kao i kod organizacije preseljenja, prvenstveno u vidu pronalaženja posla i mjesta stanovanja. Specifičnost Islanda kao migracijske destinacije istaknula se već samim dolaskom sugovornika koji su, iako prethodno pripremljeni i informirani, bili pod različitim dojmovima zbog geografske izoliranosti, oskudne vegetacije i oštre klime. Prilagodba klimi je jednom dijelu sugovornika tekla teže i sporije, a drugom lakše i brže. Društveni život i interakcije sugovornika uglavnom se svode na druženje između ostalih Hrvata, Bošnjaka i Srba, ali postoje i mješovita društva. Sugovornici su generalno zadržali oblike druženja kakve su prakticirali i u zemljama iz kojih dolaze te nisu preuzeli mnogo ponašanja prisutnih u dominantnoj kulturi. Bez obzira na navedeno, držim kako su sugovornici u nekoj mjeri integrirani u islandsko društvo jer su ipak razvili određene socijalne i institucionalne veze (primjerice prijateljstva i zaposlenje). Sugovornicima je islandski jezik bio težak za učiti, no svi su položili četiri stupnja islandskog jezika. Kod učenja jezika, radno mjesto se pokazalo važnim čimbenikom jer ovisno o vrsti posla, postoji razlika u opsegu komunikacije kao i razlika u omjeru zaposlenika doseljenika i Islandđana. Stavka kojom su sugovornici posebno zadovoljni je postojanje radničkog sindikata koji ih kao radnike maksimalno štiti te im osigurava brojne beneficije, što je još jedna od specifičnosti Islanda obzirom da radničkih sindikata danas nema koliko ih je bilo prije. Sugovornici održavaju veze sa zemljama podrijetla, pogotovo sa obitelji, no sa prijateljima nešto manje i rjeđe nego što su to običavali prije preseljenja ili u početnom boravku na Islandu. Naposljetku saznajemo kako Danijel i

Sonja više ne borave na Islandu. Danijel je uslijed pandemije korona virusa izgubio posao te se vratio u Hrvatsku čekajući da se situacija smiri, no u međuvremenu se zaposlio te namjerava ostati u Hrvatskoj. Sonja je napustila Island zbog privatne situacije, ali i zbog nezadovoljstva socijalnim životom na Islandu. S druge strane, Selim i Jasmina te Matko i Nina namjeravaju trajno ostati na Islandu čemu u prilog ide činjenica da su Selim i Jasmina započeli izgradnju stana, a Matko i Nina u bližoj budućnosti namjeravaju kupiti nekretninu.

Konačno, držim kako ovaj rad prikazuje načine na koje kod pojedinaca dolazi do odluke o migriranju, a još važnije, kolika je važnost obiteljskih veza pri donošenju te odluke i odabira destinacije. Isto tako, iako se radi o neuobičajenoj migracijskoj destinaciji, specifičnoj po svojoj geografskoj izoliranosti, oštroj klimi, stereotipima o Skandinavcima kao hladnim ljudima i sličnom, sugovornici su se svejedno odvažili na preseljenje čime se još jednom dokazuje i potvrđuje važnost tih veza. Obzirom na neistraženost Islanda kao migracijske destinacije Hrvata i Bošnjaka, ostaje nada da ovaj rad, iako šturo i sažeto, daje uvid u barem dio iskustava, procesa prilagodbe i života na Islandu u Höfnu na specifičnom slučaju.

8. Literatura

Božić, Saša i Burić, Ivan (2005). "Migracijski potencijal Hrvatske – mikroanalitički aspekti", *Migracijske i etničke teme*, 21 (1 – 2): 9 – 33.

Čičić, Muris, Trifković, Miloš, Husić – Mehmedović, Melika, Efendić, Adnan, Turulja, Lejla i Emirhafizović, Mirza (2019). "PERCEPCIJA EMIGRACIJSKIH NAMJERA – KVANTITATIVNA ANALIZA", u: Muris Čičić (ur.). *Studija o emigracijama BOSNA I HERCEGOVINA*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, str. 47 – 59.

Diehl, Claudia, Lubbers, Marcel, Mühlau, Peter i Platt, Lucinda (2016). "Startingout: New migrants' socio-cultural integration trajectories in four European destinations*", *Ethnicities*, 16 (2): 157 – 179.

Draženović, Ivana, Kunovac, Ivana i Pripužić, Dominik (2018). "Dynamics and Determinants of Migration – The case of Croatia and the Experience of New EU Member States", *Public Sector Economics*, 42 (4): 415 – 447.

Hadler, Markus (2006). "INTENTIONS TO MIGRATE WITHIN THE EUROPEAN UNION: A CHALLENGE FOR SIMPLE ECONOMIC MACRO-LEVEL EXPLANATIONS", *European Societies*, 8 (1): 111 – 140.

Haug, Sonja (2008). "Migration Networks and Migration Decision-Making", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34 (4): 585 – 605.

Jerić, Marijana (2019). "Suvremeno iseljavanje Hrvata: Kakva je budućnost Republike Hrvatske?", *Oeconomica Jadertina*, 9 (2): 21 – 31.

King, Russell (2012). "Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer", u: Erica Righard (ur.). *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations 3/12*. Sweden: Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM), Malmö University.

Koellet, Suzana, AG de Valk, Helga (2016). "Social networks and feelings of social loneliness after migration: The case of European migrants with a native partner in Belgium", *Ethnicities*, 16 (4): 610 – 630.

Mesarić Žabčić, Rebeka (2014). "The Phenomenon of Overseas Chain Migration to Australia", *Croatian Studies Review*, 10 (1): 133 – 150.

Mesić, Milan (2002). *Međunarodne migracije: tokovi i teorije*. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za sociologiju.

Poros, Martisa (2011). "Migrant Social Networks: Vehicles for Migration, Integration and Development", *Migration Policy Institute*, https://www.immigrationresearch.org/system/files/Migrant_Social_Networks.pdf (26.9.2021.).

Vukorepa, Ivana (2018). "MIGRACIJE I PRAVO NA RAD U EUROPSKOJ UNIJI", u: Marko Petrak (ur.). *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, str. 85 – 120.

ŽuparićIlić, Drago (2016). *Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku Uniju*. Friedrich Ebert Stiftung: Zagreb.